דברי משיח

ה׳תשמ״ה

התוועדות אור לז׳ אדר

•

מכבוד קדושת

אדמו״ר מלך המשיח מנחם מענדל שליט״א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

בלתי מוגה

הוספות: יומן א׳ התמימים אדר תשמ״ז – פרסום ראשון

יוצא לאור על ידי

„המכון להפצת תורתו של משיח״

770 איסטערן פאַרקווייַ ברוקלין, נ.י.

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וחמש לבריאה

הי׳ תהא שנת פדות המשיח

שבעים וחמש שנה לנשיאות כ״ק אדמו״ר מלך המשיח שליט״א

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

ב"ה.

פתח דבר

לקראת ש"פ תרומה – הננו מוציאים לאור "הנחה" מהתוועדות אור לז' אדר תשמ"ה ("ויהי בארבעים שנה") – תדפיס מיוחד מתוך "דברי משיח – ה'תשמ"ה" חלק שלישי.

בתור הוספה, בא בסוף הקונטרס יומן א' התמימים מתקופה זו בשנת תשמ"ז, בפרסום ראשון[1].

*

אודות המעלות שבסדרה זו, ואופן עריכת השיחות[2] – ראה בארוכה ב"פתח דבר" ל"דברי משיח" ה'תשנ"ב חלק ראשון.

*

מבין שלל השיחות שנאמרו ע"י כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א במשך השנים תש"י-תשנ"ב (ולפני כן), ת"ל זכינו שרובן ככולן נשמרו על הכתב או בהקלטה. אולם, עדיין ישנן ריבוי שיחות שטרם ראו אור מעולם, ובזה בקשתנו שטוחה כלפי ציבור אנ"ש והתמימים: אנא, מי שבידיו הנחות ורשימות משיחות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, וכן ר"ד בעת חלוקת השטרות לצדקה או "יחידות" וכיו"ב, ויומנים מ"בית חיינו" (ובמיוחד מהשנים תשל"ח-ט ותשמ"ה-ז), שיואיל לשלחן למערכת ע"מ שנוכל לזכות בהן את הרבים.

ויהי רצון שע"י הדפסת ולימוד "דברי משיח", נזכה תיכף ומיד ממש לגאולה האמיתית והשלימה, בהתגלותו המלאה והמושלמת של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א. ויחזק השי"ת בריאותו ויתן לו אריכות ימים ושנים טובות ונעימות וחיים נצחיים, ויראה הרבה נחת משלוחיו, תלמידיו, חסידיו ומכלל ישראל, וינהיג את כולנו מתוך בריאות, הרחבה ונחת, ובקרוב ממש יוליכנו קוממיות לארצנו הקדושה, ונלמד תורתו של משיח מפיו של משיח צדקנו, שילמד תורה את כל העולם כולו, ומלך ביפיו תחזינה עינינו בהתגלות מלכותו לעין כל, תיכף ומי"ד ממ"ש ממש, והיתה לה' המלוכה, אמן כן יהי רצון.

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

"המכון להפצת תורתו של משיח"

ימות המשיח,
אדר"ח אדר ה'תשפ"ה (**הי' תהא שנת פדות המשיח**),
שבעים וחמש שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א,
ברוקלין, נ.י.

---

1) היומן בא כאן כלשונו, בלי שילוב יומנים אחרים מתקופה זו, וכולל כו"כ פרטים שלא נתפרסמו עד עתה.

2) השיחות נערכו מחדש ע"פ סרט ההקלטה, עם תיקונים ובתוספת פרטים ותיקונים לעומת ההנחה שבהתוועדויות. ולהעיר על הקשר בין המדובר בהתוועדות זו לסיום הרמב"ם בשבוע זה.

Published and Copyrighted by
MACHON LEHAFOTZAS TORASO SHEL MOSHIACH
770 Eastern Parkway, Brooklyn, N. Y. 11213
Tel. (718) 560-3770 • Email: torasmoshiach@gmail.com • www.torasmoshiach.com

נדפס בסיוע ולזכות הת' **משה נחמן הלוי** שי' **קרולפסקי**
שיזכה להפיץ את בשורת הגאולה והגואל מתוך בריאות נכונה ועשירות מופלגה בטוב הנראה והנגלה לנח"ר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

בס״ד. אור ליום ה׳ פ׳ תצוה, ז׳ אדר ה׳תשמ״ה

הנחה בלתי מוגה

ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד, וממשיך אח״כ שיביאו זאת לאהרן, שיביא זאת מערב עד בוקר[1]. וידוע בזה דיוקי רבותינו נשיאינו בדרושים על הכתוב, מתחיל מאדמו״ר הזקן[2] ואח״כ הנשיאים שלאחריו[3], דמכיון שהענין דהדלקת המנורה ניתן לאהרן (כמ״ש בהמשך הכתוב עצמו בהעלותך את הנרות[4], וכמו שנאמר גם כאן גופא), מדוע מתחיל שויקחו אליך, למשה רבינו[5]. גם צריך ביאור, מהי ההדגשה שדוקא ואתה תצוה, שהרי זהו פסוק בתוך כל התורה כולה, שבכל מקום שכתוב ציווי סתם זה ג״כ ניתן דוקא ע״י משה רבינו, ואעפ״כ כאן מודגש שציווי זה יהי׳ באופן דואתה תצוה. וגם המשך הציווי הוא ויקחו אליך, שכאשר יהי׳ את השמן יביאו זאת למשה רבינו, ואח״כ יהי׳ החילוק שאצל משה רבינו זהו ענין של נר תמיד, משא״כ לאחרי זה אצל אהרן כתיב מערב עד בוקר. וכמבואר ענינים אלו (ועם עוד פרטים ושאלות בדבר) בדרושים האמורים.

וכללות נקודת הביאור בזה הוא, שענין הנר הוא נר הוי׳ נשמת אדם[6], ובפרט ענין המנורה, כמבואר בארוכה בלקו״ת פ׳ בהעלותך[7] ששבעת קני המנורה ושבעת הנרות הו״ע שבעת הסוגים בבני ישראל, שבכולם ישנו ענין העבודה דבהעלותך את הנרות שנעשה דוקא ע״י אהרן, כמש״נ גם כאן בפרשתנו שאח״כ צריכים לתת זאת לאהרן, ואהרן יערוך אותו מערב עד בוקר, דוקא ע״י אהרן הכהן. והביאור בזה, דמכיון שצריכים לעשות קשר, ועד לקשר אמיץ, ועד ליחוד נפלא, בין בני ישראל להקב״ה, בדוגמת כמו שנעשה בענין של חתונה, צריכים שיהיו שני שושבינין מצד ריחוק הערך שבין החתן וכלה, שושבינא דמטרוניתא (של הכלה) ושושבינא דמלכא (של החתן), שזה הי׳ שני הענינים דאהרן ומשה, אהרן שושבינא דמטרוניתא ומשה שושבינא דמלכא[8]. ולכן ענינו של אהרן הוא בהעלותו, בדוגמת זה שצריך לקרב את הכלה לחתן, שע״י עלייתה מתקרבת המטרוניתא למלכא, ואח״כ יש גם את הענין השני, ששושבינא דמלכא

1) ר״פ תצוה (כז, כ־כא).
2) ראה תו״א תצוה פא, א ואילך. ובכ״מ.
3) מאמרי אדהאמ״צ שמות ח״ב ע׳ שטו. אוה״ת ר״פ תצוה (ע׳ א׳תקמא). סה״מ תרנ״ד ס״ע קסו. עטר״ת ע׳ רמה. תרפ״ט ע׳ 163. ועוד.
4) בהעלותך ח, ב.
5) ראה גם רמב״ן עה״פ.
6) משלי כ, כג.
7) כט, ג ואילך.
8) זח״ג כ, א (ברע״מ). נג, ב. ערה, ב. ועוד.

ממשיך את הקב"ה, ע"י דבר הוי' (שזהו מציאות אחת ויחידה, אורייתא וקוב"ה כולא חד[9]), מלמעלה למטה.

והנה לכל ענין צריכים סייעתא דשמיא[10] (שלכן זוהי ההתחלה בכל הענינים), ואפילו אצל שושבינא דמטרוניתא צ"ל נתינת כח מלמעלה ממדריגת כלה, ועד אפילו ממדריגה שלמעלה מזה. ולכן ההתחלה בזה היא ואתה תצוה, שעי"ז שישנו תצוה, לשון צוותא וחיבור[11], שמחברים את המעלה עם המטה ואת המטה עם המעלה בכללות, זה יכול להיות נמשך אח"כ בפרטים. וכמבואר בדרושים שזהו גם דיוק הלשון ואתה, שזהו חיבור שני ענינים, הו' דקאי על מלכא, ז"א[12], ואתה דקאי על מטרוניתא, מלכות[13], כמבואר בארוכה בם בקונטרס עץ החיים לאדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע[14] ובכמה מקומות, ועד כמו שמבואר שם[15] בעבודת האדם, יחודא תתאה ויחודא עילאה, שצריכים להיות שני הענינים יחדיו בתיבה אחת, שאז זה נעשה תיבת ואתה. וענין זה גופא הוא באופן דתצוה, ואח"כ נעשה יחוד זה תצוה, צוותא וחיבור, עם כל הענינים שלאחרי זה.

וההקדמה בזה היא, שצריך להיות הענין דכתית, היפך ענין המציאות, ועאכו"כ ישות, ואדרבה, צריך להיות להיפך, באופן דכתית, שזהו כתותי מיכתת שיעורי'[16]. ואז נעשה הענין דשמן, ששמן נמשך מזית, כדאיתא בגמרא בהוריות[17] שענינו ענין של מרירות, וכפרש"י על עלה זית טרף בפי'[18] שזהו מרורין כזית, ודוקא מזית זה, ע"י שכותשין אותו (שנעשה הכתית), נעשה השמן, ושמן כזה שנעשה למָאור שלמעלה מְאור, מקור האור[19]. וענינים אלו נפעלים בעיקר ע"י ענין התורה, שלתורה יש את ההקדמה דונפשי כעפר לכל תהי'[20], הענין דכתית, ואח"כ נעשה באופן לא של עלי' וריצה וכיו"ב, אלא שעומד במקומו, ודוקא שם, מצד הביטול, פועל בתוקף הכי גדול, עד שלזמן אין שליטה שם, ונעשה ענין של תמיד.

וזהו גם בכללות כפי שהחילוק הוא בנוגע לתורה ותפילה. דבהעלותך את הנרות הוא מה שאהרן מעלה את הנרות, נר הוי' נשמת אדם, שזוהי

---

9) זח"ג עג, ב.
10) ראה ויק"ר פכ"ז, ב. ועוד.
11) ראה תו"א שם פב, א.
12) ראה זהר ח"א צד, סע"א. ח"ג קעט, ב.
13) ראה ביאוה"ז להצ"צ ח"א ע' תקכה. ובכ"מ.
14) בתחלתו (ריש ע' 16), ע"פ זח"ב קעט, ב ואילך. וראה גם לקוטי לוי"צ לזח"א ע' נג.
15) פ"ט.
16) חולין פט, ריש ע"ב.
17) יג, ב.
18) נח ט, יא (מעירובין יח, ב).
19) ראה סה"מ תרפ"ז ע' קכד (תשי"א ע' 193). ובכ"מ.
20) תפלת „אלקי נצור" (ברכות יז, א).

עבודת התפילה, שהשמן והפתילה כֻלים ועולים מלמטה למעלה, כטבע האש שעולה למקורו ושרשו (כדאיתא בתניא[21]), שזהו כללות ענין עבודת התפילה, סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה[22]. ובזה יש שלושה ענינים, כמ״ש בפסוק, הענין דיערוך אותו, התבוננות, ועורך (ער שטעלט אויס) את המחשבות וההתבוננות שלו באופן שיגיע לשני הענינים, לענין דבהעלותו את הנרות[23], עלי׳ מלמטה למעלה, ובאופן שזה יאיר גם למטה, שזהו בהיטיבו את הנרות[24], שמאירים גם למטה. אבל כללות הענין הוא, שזהו ענין האור, שאור עולה מלמטה למעלה, שושבינא דמטרוניתא. וזה קשור גם לענין דשושבינא דמלכא, שהמלך יתקרב ויירד מלמעלה למטה, שזהו מן השמים דיברתי עמכם[25], הלא כה דברי כאש[26], אבל זה יורד אח״כ דוקא למטה, לא בשמים היא[27], שזהו ענינו של משה, תורת משה עבדי[28], ענין של ביטול, כתית, וזה נמשך דוקא באופן של תמיד. משא״כ ענין התפילה ענינה מערב עד בוקר, שיהי׳ ענין הקירוב מלמטה למעלה, שזה ימשיך אח״כ את הנחת רוח לפני[29] מלמעלה למטה, הירידה מלמעלה למטה, שזהו שני הענינים דערב ובוקר. וזהו גם אחד מהביאורים למה שנאמר שהתורה היא למעלה מן הזמן, ולכן אין זמן שבו אין חיוב לימוד התורה כפשוטו[30], משא״כ ענין התפילה, שתפילות כנגד תמידים (כנגד קרבנות) תיקנום[31], קשור דוקא עם הענין דמערב עד בוקר. ולכן גם מחברים את שני הענינים, וההתחלה היא מהקב״ה עוזרו[32], עד כמו שהענין הוא כפשוטו, שכדי לדעת כיצד להתפלל צ״ל לימוד הלכות תפילה, שזהו חלק מהתורה, ודוקא עי״ז שיש את זה ולומדים את זה כדרוש, אז נעשים כל שלושת הענינים (יערכנו, ואח״כ בהעלותו, ואח״כ בהיטיבו) כראוי ופועלים פעולתם. וכאמור, שני הענינים נכללים מיד בתיבה הראשונה ואתה, החיבור דאתה עם הו׳, שזהו החיבור דמלכא ומטרוניתא, כמבואר בארוכה בהדרושים.

21) רפי״ט.

22) ויצא כח, יב. זהר ח״א רסו, ריש ע״ב. ח״ג שו, ריש ע״ב. תקו״ז תיקון מה (פג, א). וראה בארוכה סה״מ תרצ״ד ע׳ רד (קונטרסים ח״ב שיח, ב) ואילך.

23) ראה תצוה ל, ח.

24) שם, ז.

25) יתרו כ, יט.

26) ירמי׳ כג, כט. וראה ברכות כד, א. לקו״ת בלק עד, ג ואילך. ועוד.

27) נצבים ל, יב. ב״מ נט, ב. רמב״ם הל׳ יסוה״ת פ״ט ה״א.

28) מלאכי ג, כב. וראה שמו״ר פ״ל, ד.

29) ספרי ופרש״י פינחס כח, ח. וראה גם תו״כ ופרש״י ויקרא א, ט. פרש״י תצוה כט, כה.

30) ראה יהושע א, ח. ובכ״מ.

31) ברכות כו, א־ב.

32) ראה סוכה נב, ריש ע״ב. וש״נ.

וזה נעשה גם ההקדמה הקרובה, כמבואר בקונטרס עץ החיים[33], שע"י העבודה דוקא באופן דואתה, חיבור שני העצים (אילנא דחיי ואילנא דטוב ורע)[34], נעשה הענין כפי שנפעל בשלימות, שנעשה היחוד בשלימות והחתונה בשלימות, ובאופן נצחי, במהרה בימינו ממש. ואהרן ומשה עמהם[35] (כאמור לעיל[36]), ומקריבים את כל הקרבנות כמצות רצונך[37], ועאכו"כ הענין דנר מצוה[38], נרות המנורה והנרות שבמשכן, ולאחרי זה במקדש ראשון, ולאחרי זה במקדש שני, ובקרוב ממש במקדש השלישי, במהרה בימינו ממש.

33) פ"ט ואילך.

34) ראה זח"ג קכד, ב. וראה בארוכה אגה"ק סכ"ו.

35) ראה יומא ה, ב. תוד"ה אחד – פסחים קיד, סע"ב.

36) בשיחה שלפנמי המאמר (לקמן ע' 000).

37) נוסח תפלת מוסף. ראה תו"ח ס"פ ויחי (צה [רלו], א. צו [רלז], ג־ד). אוה"ת ויחי (כרך ו) תתשכח, ב ואילך. המשך וככה תרל"ז (קה"ת, תשע"ג) פי"ז (ע' טו) ואילך. ועוד.

38) משלי ו, כג.

בס״ד. התוועדות אור ליום ה׳ פ׳ תצוה, ז׳ אדר ה׳תשמ״ה*

הנחה בלתי מוגה

— שיחה א׳ —

א. הענין והיום דז׳ אדר (המתחיל עכשיו) הוא כפי שמספרת הגמרא במסכת מגילה[1] (שזוהי המסכת דימים אלו, דשבועות ודחודש זה, שבה מסופר על המגילה בארוכה, ושם מסופר גם) שבז׳ אדר היו שני מאורעות: זה הי׳ היום שנולד בו משה רבינו, וזה הי׳ גם היום שבו היתה הסתלקות משה רבינו.

ולזה יש קשר מיוחד עם חודש אדר, שנקודתו היא הענין דפורים:

פורים קשור עם המן וגזירתו, כמבואר בארוכה במגילה, וכמסופר גם בגמרא שם בארוכה הסיפור ש״הפיל פור הוא הגורל״[2], שאת זה עשה המן כדי לבחור את היום שאודותיו ידבר עם אחשורוש אודות הגזירה על היהודים, כי הוא לא רצה לסמוך על עצמו, אלא קישר זאת עם גורל.

וכפי שהענין הוא בפשטות, ובפרט ע״פ המבואר בחסידות[3], דמכיון שזהו ענין של גורל – הרי אין זה ענין של שכל; אם זהו בשכל, אפשר להתחיל להתווכח האם צריכה להיות גזירה כזו או לא, משא״כ אם זה אינו ענין שבשכל – אולי הוא יצליח, ולכן הגיע לענין הגורל. דזהו כפי שהענין הוא בפשטות.

וכאשר ״הפיל פור הוא הגורל״ וזה נפל על חודש אדר, הוא שמח, כי הוא ראה שהגורל קלע למטרה (״האָט עם צוגעטראָפן״), היינו שאין זה סתם שהוא צריך לסמוך על זה מבלי לדעת האם זה מכוון או לא, שהרי בגורל תמיד יש ספק האם כיוון [ובפרט אצל המן שהי׳ מזרע עמלק, ש״עמלק״ בגימטריא ״ספק״[4]], אלא כאשר ״הפיל פור הוא הגורל״ וזה נפל ב״חודש שנים עשר הוא חודש אדר״[2] – הוא שמח בראותו שזה קלע למטרה – לחודש שבו מת משה רבינו, גואלם של ישראל.

ב. והנה, ענין זה (שבו מת משה) לא הי׳ בכל יום של החודש, אלא ביום מיוחד בחודש, יום אחד ויחיד בכל החודש, שזהו בכלל שבעה באדר: לא היום דפורים, לא היום דערב פורים ולא היום דשושן פורים.

---

*) תוכן מס״א־יז הוגה ע״י כ״ק אדמו״ר מלך המשיח שליט״א (בשילוב שיחות פורים תשי״ט וש״פ תצוה שנה זו) ונדפס בלקו״ש חכ״ו ע׳ 1 ואילך.

1) יג, ב.

2) אסתר ג, ז.

3) אגה״ק סוס״ז. ד״ה אך בגורל תשל״ב (סה״מ במדבר ח״ב ס״ע רצ ואילך). וש״נ.

4) כש״ט (הוצאת קה״ת) הוספות סימן צג (צג, ב). אגרות־קודש אדמו״ר מהוריי״צ ח״ג ע׳ רעט. ובכ״מ – נסמנו בסה״מ ד׳ פרשיות ח״א ע׳ ריט הערה 10.

ולכן יש גם מפרשים[5] המבארים שהגורל של המן הי' רק על החודש אבל לא על היום, ובנוגע לחודש הוא ראה שזה מתאים (כי בו מת משה רבינו). ומזה מובן שזהו יום מיוחד, המייצג את כל ענין החודש, אפילו את י"ג בחודש (שזהו היום שהמן עצמו דיבר אודותיו, לא ז' באדר). היינו, שזה גופא ששמח אודות שבעה באדר הוא ההוכחה שלכל הדעות, אפילו לדעת המן, שבעה באדר (עם היותו לכאורה יום אחד בחודש כולו, ביחד עם זה) הוא יום המייצג את כל ימי החודש.

וזה קשור גם (כמו כל ענין) עם הלכה: איתא בירושלמי[6], וכך פוסק הרמ"א[7] ש"והכי נהוג", שאם אין ברירה, אפשר לקרוא את המגילה מיד מראש חודש אדר.

וסיפור זה מדגיש כבר את הענין דז' אדר, שהוא יום השביעי בחודש – וזה הי' בדיוק, שהרי זה לא הי' יכול להיות קודם, כמ"ש בחומש (ורש"י[8] לומד זאת עם "בן חמש למקרא"[9]) ש"היום מלאו ימי ושנותי", ולא הי' יכול להיות הענין ד"מת משה רבינו" יום לפני זה, כי עדיין לא הי' "מלאו ימי ושנותי" – שזהו בדיוק, זה שולל את השישי באדר והימים שלפני זה, וביחד עם זה יש בזה ענין, וענין עיקרי – שזה מייצג את כל החודש כולו.

ג. אח"כ ממשיכה הגמרא ומסיימת, והמסקנא בזה היא, שהוא לא ידע שזהו היום שבו נולד משה רבינו, וכפי שמבארים רש"י ומפרשים שיום הלידה מכפר על יום המיתה:

הענין דכפרה יכול להיות בכמה אופנים: באופן שרק מבטל את חומר הדבר, או באופן שמבטל את הדבר כולו כאילו לא הי', או באופן שאף נעשה "כיתרון האור מן החושך"[10] דוקא, וכיו"ב. ואת זה רואים מהסיפור עצמו:

ע"ז שהי' יום הלידה באופן שכיפר על היום ההפכי, הנה לא זו בלבד שבטלה גזירת המן, ולא זו בלבד שהתבטל חומר הגזירה – שהרי גם אם לא הי' "להשמיד להרוג" אלא רק (כפי שאמרה אסתר המלכה עצמה) "ואילו לעבדים . . נמכרנו (גם אז) החרשתי"[11], כי גם זו היתה הצלה – אלא פעולת ז' אדר כיום הלידה היתה באופן שביטל זאת לגמרי, כך שלא הי' גם "לעבדים . . נמכרנו", ויתירה מזה – נעשה "יתרון האור מן החושך", שניתוסף יו"ט[12] חדש בישראל שלא הי' עד אז (לולא גזירת המן), היינו שלא נשאר כפי שהי' קודם הגזירה, אלא נעשה יותר טוב מכפי שהי' לפני הגזירה – שניתוסף יו"ט!

---

5) תרגום שני אסתר שם, ז. וראה לקו"ש חט"ז ע' 347 הערה 52.
6) מגילה פ"א ה"א.
7) או"ח סתרפ"ח ס"ז.
8) ויל"ך לא, ב.
9) אבות פ"ה מכ"ב.
10) קהלת ב, יג.
11) אסתר ז, ד.
12) ראה שם ט, כב.

ובזה גופא, הרי יכול להיות ענין שבערך; וכאן אומרים: לא! ניתוסף יו"ט כזה ש"זכרם לא יסוף מזרעם"[13], שזה נאמר רק על ימי הפורים, כפי שמדגישה המגילה עצמה, ומודגש עוד יותר במדרשי חז"ל[14], עד שהרמב"ם מביא זאת בסיום הלכות מגילה, שימי הפורים אף פעם לא יתבטלו, משא"כ שאר המועדים.

ומזה רואים, שכאן הי' הענין ד"לכפר" כפי שמביא אדמו"ר הזקן באגרת התשובה[15], שאין זו כפרה בעלמא, שמתבטל חומר הדין, או "אין מזכירין לו דבר וחצי דבר", או שנעשה יותר טוב במדה מסויימת, אלא "לכפורי" פירושו שנעשה "לרצון לפני הוי'"; ב"לרצון" גופא יכולות להיות כמה דרגות, וזהו "לרצון" שהוא "לפני הוי'".

ועד"ז – ויתירה מזה – מודגש בנוגע למה שנפעל בז' אדר, שהלשון והענין ד"לכפר" על הענין ההפכי הוא באופן כזה שלא זו בלבד שזה מבטל את הענין ההפכי, אלא אף נעשה יתרון, והיתרון נעשה באופן ד"עד דלא ידע"[16], למעלה מהגבלה ומדידה.

ד. והנה, אם כל הענינים שבתורה הם הוראות נצחיות בכל ימי השנה, הרי כאשר מגיע היום המתאים שבו זה אירע בפעם הראשונה, ההוראה הנצחית שבדבר – שהוראת התורה (ש"אינו מבקש . . אלא לפי כחו"[17]) קשורה עם נתינת כח – היא ביתר שאת וביתר עוז לגבי כפי שזהו במשך כל ימי השנה, ואפילו לגבי כפי שזהו בימי הפורים, כי דוקא יום זה הוא היום דז' אדר.

ומכיון ש"המעשה הוא העיקר"[18], מובן שעם היות שלכל לראש צריך להיות לימוד הענין, הרי אח"כ צריכה להיות גדלות בלימוד גופא, שיהי' "גדול לימוד", שזהו עי"ז ש"מביא לידי מעשה"[19], שניכר במעשה של הלומד שניתוסף לו לימוד זה, ולכן זה התבטא ויצא עד לענין המעשה,

ובאופן כזה המתאים ללימוד, שהלימוד מלמד ו"מרעיש" ("שטורעמט") שצריך להיות ביטול כל הענינים הבלתי רצויים, ולא רק ביטול באופן הפועל שלא נשאר רושם, כאילו לא הי', אלא צריך להיות להיפך – שיתוסף, ובאופן שבאין ערוך לגמרי בכלל, ובפרט בענין הקשור עם פורים, גזירת המן וביטולה, באופן ד"עד דלא ידע", שבאין ערוך.

ה. וכמדובר כמה פעמים, זהו ענין הנוגע מ"ראשיכם שבטיכם" עד "חוטב עציך ושואב מימיך"[20]: גם "ראשיכם שבטיכם" זקוקים לזה, וזה יכול להיות גם אצל "חוטב עציך ושואב מימיך", עם כל ה"שטורעם" שבדבר.

---

13) שם, כח.
14) מדרש משלי פ"ט, ב. יל"ש משלי רמז תתקמד. פדר"א פמ"ט.
15) פ"ב.
16) מגילה ז, ב. שו"ע או"ח סתרצ"ה ס"ב.
17) ראה תנחומא נשא יא. במדב"ר פי"ב, ג.
18) אבות פ"א מי"ז.
19) קידושין מ, ב. ב"ק יז, א.
20) ל' הכתוב – ר"פ נצבים (כט, ט־י).

ובמילא מובן, שבזה גופא ההוראה היא גם בענין שבו יכול לצאת בגלוי ה"שטורעם" של פשוט שבפשוטים, וגם אצל מי ש"מרעיש" במשך כל השנה בלימוד התורה ובקיום המצוות, וב"שטורעם" כדרוש – גם אצלו צריך להיתוסף, שהרי גם ב"שטורעם" גופא יכולה להיות עלי' אחרי עלי', כי כל ענין הקשור עם הקב"ה ועם התורה (ש"ארוכה מארץ מדה"[21]) הוא אין סוף, ובמילא גם "ילכו מחיל אל חיל"[22] עד אין סוף.

ומזה מובן שאפילו מי ש"מרעיש" במשך כל השנה בכל הענינים שבהם צריכים "להרעיש", וש"מרעיש" גם עם הכח מז' אדר זה וימי הפורים האלו שהי' לו בשנה הקודמת (תשמ"ד), הרי מכיון שמיתוסף "אור חדש עליון" (כדברי אדמו"ר הזקן באגרת הקודש[23]) שאף פעם לא הי' אור כזה בכל סדר ההשתלשלות – מזה מובן שגם אצלו צריך להיתוסף, שנוסף ל"שטורעם" שיש לו כדבעי ברגע שלפני יום זה – מיתוסף אצלו מיום זה והלאה, ואח"כ זה נמשך בכל החודש כולו, ואח"כ גם בכל השנה כולה, "שטורעם" שלא בערך ל"שטורעם" שלפני זה.

ו. וכאמור, "שטורעם" זה קשור עם "יהודים", כפי שמדגיש נשיא דורנו בכמה מקומות[24], שבכל המגילה נקראים בני ישראל "יהודים", היינו דאע"פ שיש להם שמות רבים, ואף איתא במקום אחד במדרש[25] שיש להם שבעים שמות – נקראים כאן בשם אחד ויחיד בלבד, שזהו "יהודים".

ומפרשת הגמרא[26], ש"יהודי" הוא על שם שמודה בכל התורה כולה – ההיפך מזה שכופר בכל עבודות זרות כולם.

ומזה מובן, שה"שטורעם" צריך להיות בכל התורה כולה.

אמנם, הרי מדובר אודות נשמה בגוף, שהיא מוגבלת, ויש לה גם את הגבלת התורה ש"תפסת מרובה לא תפסת"[27], ובמילא עליו להעריך בעצמו: אולי זהו יותר מדי "מרובה" עבורו, ואז עליו להתחיל עם קצת פחות מזה ("מיט אַ קאַפעלע וויניקער דערפון"),

ובזה גופא – הרי יש לו "ים" של יהדות, והיכן יבחר במה להתחיל לעשות? –

אומרים לו, שהמגילה עצמה מייחדת ארבעה דברים מבין כל הענינים, שזהו "אורה ושמחה וששון ויקר"[28], וכדרשת רז"ל בזה[29] ("אורה זו תורה וכו'").

ז. ובנוגע לז' אדר, היום עצמו מייחד דבר אחד מכל הענינים:

21) איוב יא, ט.
22) תהלים פד, ח. וראה ברכות בסופה.
23) סי"ד.
24) סה"מ תרפ"א ע' קצא (תש"ח ע' 118). ה'ש"ת ע' 9. וראה גם סה"מ תרפ"ז ע' סב.
25) במדב"ר פי"ד, יב. וראה בעה"ט בהעלותך יא, טז.
26) ראה מגילה יג, א ("שכל הכופר בע"ז נקרא יהודי"); קידושין מ, סע"א. וש"נ ("חמורה ע"ז שכל הכופר בה כמודה בכל התורה כולה").
27) ר"ה ד, סע"ב. וש"נ.
28) אסתר ט, טז.
29) מגילה טז, ב.

איתא באגרת הקודש לאדמו״ר הזקן[30], שביום ההסתלקות ״כל עבודתו אשר עבד״ עומד בגלוי ו״פועל ישועות בקרב הארץ״[31], עד שנעשה ״שטורעם״.

וכאשר מדברים על ענינו של משה – אין צורך לחפש בזה: משה ענינו תורה, ״זכרו תורת משה עבדי״[32], ״תורה צוה לנו משה״[33], עם ריבוי פסוקים ומדרשים המדגישים זאת.

ואף שהי׳ ״שקול כנגד שישים ריבוא של ישראל״[34], כי הוא כלל את כל שישים ריבוא מישראל, ועאכו״כ שהי׳ בעה״ב על כל העולם כולו וכל הענינים שבעולם, הרי כאשר שואלים: מהו משה? – עונים מיד שמשה הוא תורה, כך אומרת ״תורת אמת״[35], שהיא תורת משה, והיא אומרת שמשה הוא תורה, ועד כדי כך ש״נקראת על שמו״[36], שכל התורה מתחילה ועד סופה, אפילו ״מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש״ – והתורה עצמה אומרת שזהו חידוש – אעפ״כ זה ״נאמר למשה מסיני״[37].

ח. ומזה ישנה מיד ההוראה, שהתחלת ה״שטורעם״ ועיקר ה״שטורעם״ קשור עם ענינים של תורה.

ובתורה אין ״חכמות״ (״גייט ניט אָן קיין קונצן״): כאשר מדובר אודות פסקי דינים, אפשר לחפש על זה כו״כ דרכים, כגון שע״י סייעתא דשמיא מכוון ״שמעתתא אליבא דהלכתא״[38] ופוסק דין לאשורו (אע״פ שזה בכלל קשור עם יראת שמים); אבל כאשר מדובר אודות התורה עצמה וכשלעצמה – יש לזה דרך אחת ויחידה, וכדברי הגמרא (ג״כ במגילה[39]) ש״לא יגעת ומצאת אל תאמין״:

מכיון שבתורה צריך להיות ״ומצאת״ – דלא מספיק שיש לו תורה מפני שמתייגע בזה ויש לו ״לפום צערא אגרא״[40], אלא כאשר נאמר שבתורה צריך להיות ״שטורעם״, הרי מובן שלא מספיק ״לפום צערא אגרא״, כי צריך להיות ״שטורעם״, שזהו ענין של מציאה, שזהו שלא בערך לצער שמשקיע בזה, ולהשתדלות בהרמת המציאה והכנסתה לרשותו[41] –

על זה אומרת הגמרא (באותה מסכת), שיש דרך אחת ויחידה, ומי שלא יהי׳ וכיצד שלא יהי׳, מציאת התורה יכולה להיות דוקא ע״י דרך אחת ויחידה – ״יגעת״, פשוט להתייגע בלימוד התורה.

30) ביאור לסימן ז״ך (קמז, סע״א־ב). סכ״ח (קמח, סע״א).
31) ל׳ הכתוב – תהלים עד, יב.
32) מלאכי ג, כב.
33) ברכה לג, ד.
34) שהש״ר פ״א, טו (ג).
35) ל׳ הכתוב – מלאכי ב, ו.
36) תנחומא שופטים ה. שמו״ר פ״ל, ד. וש״נ. וראה מכילתא בשלח טו, א.
37) ראה מגילה יט, ב. ירושלמי פאה פ״ב ה״ד. וראה לקו״ש חי״ט ע׳ 252 הערות 21־20. וש״נ.
38) יומא כו, א. ובכ״מ.
39) ו, ריש ע״ב.
40) אבות פ״ה מכ״א.
41) ראה לקו״ש ח״א ס״ע 216. ח״ג ע׳ 810. ח״ד ע׳ 1165. ח״ז ריש ע׳ 279. חי״ג ע׳ 117. ובכ״מ.

הוא יכול לעשות שותפות עם יששכר, ויהי' לו את כל השכר וה"סחורה" שמקבלים ע"י לימוד התורה לא פחות מכפי שיש ליששכר[42], עם עוד כמה דרכים ואופנים כיצד יכול להתקשר עם התורה ולהשתייך לתורה ולקבל תורה ולכתוב ספרי תורה, עם כל הענינים שבדבר, ואפילו "המלמד את בן חבירו תורה" – מעלה עליו הכתוב בדיוק כאילו שקיבל זאת מהר סיני[43], הכל טוב;

אבל בזה אומרת הגמרא כלל: אם "לא יגעת" – לא יכול להיות הענין ד"מצאת"! אַיי, יגעת בכל ענינים טובים, וכתבת ספרי תורה, ונתת צדקה, והארכת בתפילה, ועשית את כל הענינים שבעולם – אומרת הגמרא בפשטות, שאם "לא יגעת", לא יכול להיות "מצאת"! ובמילא, בהגיע הזמן שצ"ל "מצאת" – זה קשור לכך שתהי' יגיעה בתורה.

וזהו ענין המובא וכתוב (בעיקרו) בנגלה דתורה.

ויגיעה בתורה פירושה פשוט להתייגע בתורה, שאז יהי' "ומצאת" בתורה. וכאמור, כדי שיהי' לו השכר של תורה – יכול לעשות שותפות של יששכר עם זבולון, והוא יהי' הזבולון שבדבר, ועד"ז כמה אופנים כנ"ל; אבל אין זה מגיע לענין ד"מצאת".

– לא כתוב במאמר זה שזוהי תכלית בריאת האדם, בשום מקום לא כתוב שתכלית בריאת האדם היא שצריכה להיות מציאת התורה; תכלית בריאת האדם היא "אני נבראתי לשמש את קוני"[44], וב"לשמש את קוני" יש סוג אדם שנולד באופן ששכלו או טבעו נוטה (או יותר מזה) להיות "זבולון", ואי אפשר לבוא אליו בטענות אם הוא מתעסק בלהט ("קאָכט זיך") ב"זבולון", ובמילא תוכן ה"אני נבראתי" שלו והטבע שבו הוא נברא (טבע דקדושה) הוא – שיהי' "זבולון", לא מציאת התורה, ומכיון שזוהי שלימותו, אין לו שלימות למעלה מזה.

אבל לומר שנעשה אצלו תורה ושהוא מצא תורה, אומרת התורה: לא! זהו רק שאין זו ראי' שזוהי השלימות שלך, בדיוק כמו שמצינו כמה ענינים הדוחים תלמוד תורה, ומצינו זאת במסכת מגילה עצמה[45] – שמקרא מגילה דוחה תלמוד תורה.

אבל כאשר מגיע יום ה"מרעיש" ("וואָס ער שטורעמט") "תורת משה עבדי", זהו היום המדגיש ונותן כח מיוחד (נוסף ליום זה, גם) לקחת כחות על כל השנה כולה בכיוון זה בנוגע לתורה, ותורה עם כל ה"שטורעם" דתורה, שזהו ה"מצאת" דתורה.

ט. וכאן יש מיד את ההוראה בנוגע למה ששבעה באדר תובע ונותן ומסייע, היינו שלא סתם נותן זאת, אלא באופן של סיוע ככל האפשרי, ועד לסיוע עם "שטורעם" – בהצלחה בתורה, ועד – במציאת התורה.

---

42) ראה טור ורמ"א יו"ד ר"ס רמו.
43) ברכות כא, סע"ב. קידושין ל, א.
44) משנה וברייתא סוף קידושין.
45) ג, סע"א.

והנה, בתורה יש גם את האופנים "שהתורה נקנית בהם" – שזה קשור למציאת התורה ולהקדמה למציאת התורה: קודם יש את הקנין, שקונה את התורה, ואח"כ יש לו יתירה מזה – כאמור לעיל – מציאת התורה; ובמדות (דברים) "שהתורה נקנית בהם" יש גם "דיבוק חברים" ו"פלפול התלמידים"[46].

וזה מקשר את הענין מיד לכך שאינו מסתפק בזה שהוא "מרעיש" ושהוא מתייגע במציאת התורה, אלא הוא פועל כך עם כל אלו שאליהם ביכלתו להגיע, כפי שמביא אדמו"ר הזקן בהלכות תלמוד תורה שלו[47] את מה דאיתא בספרי[48] ש"ושננתם לבניך[49] אלו התלמידים", שכל אחד שאליו יכול להגיע וללמוד עמו משהו, הוא נעשה לגביו באופן ד"חכם" המחוייב ב"ושננתם לבניך אלו התלמידים".

וכאמור לעיל, אין זה כמו ענין הצדקה – שהוא עוד ענין, והענין דיראת שמים – שהוא עוד ענין; זהו ענין ש"התורה נקנית בהם", וזה קשור עם ההכנה והשלימות במציאת התורה – שיהי' גם "ואהבת לרעך כמוך"[50], שזהו "כל התורה כולה"[51] – ש"מרעיש" ופועל בפועל שכל יהודי שרק יכול להגיע אליו יתחיל "להרעיש" בתורה באופן ד"נרות להאיר"[52]!

י. ולזה יש גם קשר עם פרשת שבוע זה, ובפרט (כמדובר כמה פעמים) שברוב השנים (הפשוטות, וגם במעוברות) ז' אדר קשור עם פרשת תצוה (או שזהו באמצע השבוע, אבל – בסמיכות לה, וכיו"ב):

הענין ד"תצוה" קאי על משה רבינו (בפשוטו של מקרא, ועאכו"כ ע"פ מדרשי חז"ל).

ועל "תצוה" נאמר שזהו מלשון צוותא וחיבור[53]; והרי כדי להיעשות דבר אחד (צוותא וחיבור) עם משה רבינו – זהו ע"י לימוד התורה, וכדאיתא בתניא[54] (בהביאו גם את לשון הרמב"ם[55], משה בן מיימון) שאז נעשה יחוד נפלא שאין כמוהו בין משה ובין מי שלומד את תורת משה.

ובפרט כשעושה זאת "בדיבוק חברים" ו"בפלפול התלמידים", שזה עושה את הענין לעמוק יותר ורחב יותר וארוך יותר – אורך ורוחב ועומק.

יא. וכאמור, בזה יש גם את הקשר עם פרשת השבוע, שעל זה יש את הנתינת כח וההוראה מאדמו"ר הזקן[56] שיש לחיות עם פרשת השבוע, שכל השבוע, אפילו יום חמישי שבו (שבקביעות שנה זו זהו היום דז' אדר), הוא פרשת תצוה.

---

46) אבות פ"ו מ"ו.
47) פ"א ה"ח.
48) עה"פ שבהערה הבאה.
49) ואתחנן ו, ז.
50) קדושים יט, יח.
51) ראה שבת לא, א.
52) ראה לקו"ש ח"ב ע' 484 ואילך. ובכ"מ.
53) ראה תו"א תצוה פב, א.
54) פ"ד־ה.
55) הל' יסוה"ת פ"ב ה"י. מו"נ ח"א פס"ח. שמונה פרקים ספ"ח.
56) "היום יום" ב חשון.

ובפרט כשתופסים ("אַז מ'גיט זיך אַ כאַפּ") שקודם כתוב "ואתה" ואח"כ "תצוה", היינו שאפילו תיבה זו עצמה קאי על משה רבינו בפשוטו של מקרא, פשוטם של כתובים, כך שנעשה צוותא וחיבור עם משה רבינו, שזה מוסיף עוד יותר במציאות התורה, שהרי כאשר לומד תורה עם משה רבינו – מובן שאז הבנתו והשגתו בתורה היא שלא בערך גדולה יותר מכפי שזהו לאחר כל יגיעתו ומציאתו, מצד המציאה שלו.

וכיצד יכול ללמוד תורה עם משה רבינו? – זהו כמו שאומרת תורת משה, שכאשר אומרים ענין ושמועה בשם אומרם, "יהא רואה לעצמו כאילו בעל השמועה עומד כנגדו"[57], שאת זה מבקשת ומצַוה "תורת אמת", היינו שלא מצווים עליו שיראה זאת באופן שמדמיין לעצמו דמיון, אלא מצווים עליו ש"יהא רואה" מפני שכאשר יתבונן – יראה את בעל השמועה!

היינו שבזה גופא, נוסף על האמור לעיל, שבלימוד יש לו את הענין שע"ז שזה נעשה השכלתו זה נעשה "יחוד נפלא" עם בעל השכל, שזהו משה רבינו – מיתוסף גם הענין ד"יהא רואה" את בעל השמועה.

וזה גם מתאים ומבואר ע"פ הביאור בחסידות בארוכה, החל משערי אמונה לאדמו"ר האמצעי[58], כיצד בהבנת השכל יש כו"כ אופנים, והאופן הכי נעלה בהתאמתות השכל הוא כאשר זהו באופן של ראי', וכאשר אף רואה את הארת פניו של בעל השמועה – הנה אז (כמסופר בירושלמי) מיתוסף לו בהבנה כפשוטה.

יב. וכל הענינים הם באופן ד"מיסמך גאולה לגאולה"[59], דעי"ז שגואל את עצמו מההגבלות ומדידות, ומעמיד את עצמו באופן של "שטורעם", "עד דלא ידע", ומקשר זאת עם התורה ש"ארוכה מארץ מדה" – נעשה בזה גם ענין זה האמור, שנעשה ה"מיסמך גאולה לגאולה", שגואל את חלקו בעולם, ואח"כ מגיע עמו עוד יהודי, עד שהם מכריעים את כל העולם כולו.

ובפרט שאם הוא משתדל – הוא מתקשר עם מאמר הזהר הידוע[60], שכאשר יש יהודי אחד ויחיד הלומד ועושה ענין כדבעי – באה הגאולה, ע"י יהודי אחד ויחיד!

וזהו הענין הפנימי בפסק דין הרמב"ם[61] שאע"פ שהעולם שקול והוא שקול ביכלתו להביא הצלה לעולם, וזה נעשה ענין של פסק דין ב"הלכות הלכות"[62] – שזה מובן ע"פ מאמר הזהר הנ"ל.

יג. כאמור, מדובר כאן באופן הנוגע ושייך לכאו"א, אפילו לפשוט שבפשוטים, ואומרים לפשוט שבפשוטים שכאשר מדובר דוקא אודות תורת משה במיוחד, שזהו

57) ירושלמי שבת פ"א ה"ב. קידושין פ"א ה"ז.
58) פנ"ט.
59) מגילה ו, סע"ב.
60) ראה ז"ח ס"פ נח (כג, ריש ע"ד). וראה מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תג.
61) הל' תשובה פ"ג ה"ד.
62) ל' הרמב"ם בהקדמתו לס' היד.

תורה שבכתב (שהרי בתורה שבע"פ יש ריבוי חכמים, ואילו תורה שבכתב כולה ממשה רבינו) – לא נוגעת שם ידיעתו; אפילו אם לא ידע מאי קאמר, הנה לא זו בלבד שמותר לו לברך ברכת התורה, אלא הוא צריך לברך ברכת התורה[63].

ובברכת התורה אומר "אשר נתן לנו", ובאופן ש"בעין יפה נותן"[64], שלוקח בשלימות את כל מה שנמצא שם [שזהו הענין ד"עין יפה", כנפסק גם בגמרא[65], שלכן גם כאשר מדבר עמו לכאורה רק אודות הבית, הנה מכיון שזהו באופן ד"עין יפה" – נתן לו בזה את כל הענינים השייכים לבית].

ואומרים לו, שדוקא בתורת משה (בדיוק – לגבי תורת תנאים ואמוראים וכו') יש לו את כל ה"שטורעם" כמו משה עצמו כביכול, עד כדי כך שהוא מברך ברכת התורה, ומשה רבינו מברך ברכת התורה, ותנאים ואמוראים מברכים ברכת התורה, כשעולים לתורה באותו פסוק, אע"פ שבידיעה והבנה זהו לא רק מן הקצה אל הקצה, אלא זהו שלא בערך כלל (כאן לא ידע מאי קאמר, וכאן יש לו את הידיעה הכי גדולה שיכולה להיות בכל ד' האופנים דפרד"ס בענין שעליו מברך את ברכת התורה) – ונאמר שהם מברכים את אותה ברכה, עם אותן אותיות ועם אותו פירוש הפשוט בתיבות כפשוטן; והפשט הוא העיקר – "אין מקרא יוצא מידי פשוטו"[66], ועאכו"כ ענין של הלכה.

יד. וזה מיקל עוד יותר ושולל עוד יותר את התירוצים שישנם, שכיצד יכול ללכת "להרעיש" יהודי שני אודות לימוד תורה ב"שטורעם", כאשר בכלל צריך להתחיל לדבר איתו אודות א-ב של יהדות, כי הלה הוא פשוט שבפשוטים,

שזה כולל גם שאין לו קיבול, שהרי בהלכה[67] כשאומרים "כלי פשוט", הפירוש הוא שאין לו שום ענין של קיבול, אפילו רק בעשיית מסגרת מסביב (שגם זה הוא קיבול); אין לו שום ענינים, שום אפשרויות שיוכל לקבל משהו, הוא כלי פשוט, ובזה גופא – פשוט שבפשוטים.

ואעפ"כ נאמר, שהפשוט שבפשוטים הזה מברך את אותה ברכה עם אותן תיבות, עם אותו תוכן של התיבות, ואומר (או שומע) את אותו פסוק או את אותם הפסוקים שהוא שמע!

ובמילא, כשרוצה לתרץ את עצמו שצריך ללמוד עמו תחילה א-ב, אומרים: אצל פשוט שבפשוטים – זהו הא' שלו, וזהו הב' שלו, עליך לדבר איתו באופן ד"ואל עם ועם כלשונו" (כמו שנאמר במגילה[68]) – בשפה שבה הוא יבין, שאותה מבין כבר.

---

63) ראה הל' ת"ת לאדה"ז ספ"ב. וש"נ.
64) ראה ב"ב נג, א. סה, א. עא, סע"א. רמב"ם הל' מכירה פכ"ה ה"ד. הל' זכי' ומתנה פי"א הכ"ב.
65) ב"ב סה, א. וראה רמב"ם הל' מכירה שם. טושו"ע חו"מ סרי"ד ס"ט.
66) שבת סג, א. וש"נ.
67) ראה רמב"ם הל' כלים פ"א ה"ח.
68) אסתר א, כב. שם ח, ט.

יש לו ברירה להתחיל ללמוד עמו בלשון הקודש, ובכך יעלה אותו ולא תהי' לו שייכות ללשון חול, ועאכו"כ ללשון שלמטה מחול; אומרים לו שאין זמן, זהו ז' אדר, וז' אדר תובע שתדבר איתו היום, עוד בז' אדר, ולהתחיל באופן שימשיך אח"כ, שיברך ברכת התורה וילמד תורה, ועכ"פ ישמע תורה.

וכאמור לעיל, מכיון שאת זה מצַוה "תורת אמת", שהיא גם "תורת חיים"[69] – הוראה[70] בחיים, והיא אומרת ש"לא ברא הקב"ה דבר אחד בעולמו לבטלה"[71], והקב"ה ציוה "אדם לעמל יולד"[72], ובמילא כאשר אדם עושה דבר לבטלה הוא מבלבל את סדר העולם, שהרי הוא "לעמל יולד" והוא עשה ענין לבטלה, ודבר ודאי הוא שהתורה לא תצַוה עליו לעשות ענין לבטלה –

דבר ודאי הוא שע"י ה"עמל" הזה יראה פרי טוב בעמלו; צריכים רק שיתייגע בזה, וכאמור לעיל בלשון שני – ש"ירעיש" בזה.

ואז ישנה ההבטחה, שדבר ודאי הוא שבזה גופא יהי' "יגעת ומצאת", גם עם השני, ויתירה מזה – "מאיר עיני שניהם הוי'"[73], כפי שמביא אדמו"ר הזקן בהקדמתו לספר תניא קדישא שלו, אשר – כפי שהסביר נשיא דורנו[74] – זהו תורה שבכתב של חסידות, או של חסידות חב"ד (כשני הלשונות בזה).

טו. וכל ענינים אלו ממהרים עוד יותר את האמור לעיל, את ה"מיסמך גאולה לגאולה", שבסמיכות ממש – באופן של סמיכות ע"פ הלכה, שאין שום הפסק בינתיים כלל – באה הגאולה האמיתית ע"י משיח צדקנו,

שהיא תהי' "כימי צאתך מארץ מצרים"[75], פסח ופורים ביחד, כמדובר בארוכה, כפי שמפרש רש"י על זה (רש"י הידוע)[76], שמפלפלים בזה וכבר נדפס בזה[77], ולא נחזור על זה, כי מה שנוגע בעיקר הוא המעשה בפועל –

שהולכים לקבל פני משיח צדקנו, ומשה "גואל ראשון הוא גואל אחרון"[78], וילמד תורה את כל העם כולו[79], ואנחנו בכללם, ובעגלא דידן ממש.

[אחרי שיחה זו ניגנו את הניגון ד"ויהי בימי אחשורוש"].

---

69) נוסח ברכת "שים שלום" בתפלת העמידה.

70) ראה רד"ק לתהלים יט, ח. ס' השרשים שלו ערך ירה. גו"א ר"פ בראשית (בשם הרד"ק). וראה זח"ג נג, ב.

71) שבת עז, ב.

72) איוב ה, ו. וראה סנהדרין צט, ב.

73) משלי כג, יט. וראה תמורה טז, א.

74) אגרות־קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ד ע' רסא. וראה לקו"ש ח"כ ע' 182 ואילך. ובכ"מ.

75) מיכה ז, טו.

76) ד"ה משנכנס אדר – תענית כט, סע"א.

77) לקו"ש חט"ז ע' 344 ואילך.

78) ראה שמו"ר פ"ב, ד. זח"א רנג, א. שעה"פ להאריז"ל פ' ויחי. תו"א משפטים עה, ב. לקו"ש חי"א ע' 8 ואילך.

79) רמב"ם הל' תשובה פ"ט ה"ב. וראה לקו"ת צו יז, א־ב. שער האמונה (לאדהאמ"צ) פנ"ו (פט, א ואילך). סהמ"צ להצ"צ קי, ב ואילך. סה"מ תרח"ץ ס"ע ר ואילך. ועוד.

— שיחה ב' —

טז. לכאורה צריך ביאור, כיצד אפשר לומר שיום הלידה מכפר על היום ההפכי, ועד באופן שזהו לא סתם כפרה כפשוטה, אלא כפרה בתכלית השלימות, עד "לרצון לפני הוי'", כמדובר לעיל בארוכה – כאשר מקרא מלא דיבר הכתוב ש"טוב . . יום המוות מיום הוולדו"[80]?

ובפרט שנוסף לכך שיש בזה מקרא מלא, "קרא" – זהו גם "סברא היא", כמוזכר כמה פעמים שיש שני ענינים בתורה: יש ענינים שבהם נאמר שיש קרא ואין צורך לסברא[81], וכן יש סוג שני של ענינים שבהם נאמר להיפך: מכיון ש"סברא היא", הנה "קרא למה לי"[82]. ובענין זה יש את שני הדברים: זהו מקרא מלא, וביחד עם זה יש גם סברא, וסברא שאותה מבין אפילו פשוט שבפשוטים, שכאשר מגיע אח"כ ה"מלאו ימי ושנותי" – אז יודעים את "פעולתו אשר פעל כל משך ימי חייו", משא"כ ביום הלידה לא יודעים מה יהי' איתו.

והרי כל אחד נברא באופן ד"בכל לבבך"[83] בשני יצרים"[84], ועאכו"כ לפני מתן תורה, ואח"כ יש את כל הענינים ד"אל תביאנו . . לידי ניסיון"[85], וכמבואר בחסידות[86] (וגם בספרי מוסר) שבדרך הנשמה בגוף, שמורידים את הנשמה "מאיגרא רמה לבירא עמיקתא"[87] כדי שתלך אח"כ בדרכה בחיים, הנה "כל הדרכים בחזקת סכנה"[88], וצריכים שיהי' "הקב"ה עוזרו"[89] כדי להתגבר על כל הענינים.

הן אמת שאח"כ מוכיח סופו על תחילתו, אך זה נוגע לבירור האם הלה נולד עם נפש כזו או עם נפש כזו; אבל כאשר מדובר על הסרת ("אַראָפּצווישן") דבר בעולם, כמו גזירה, ולא סתם להסיר, אלא שעי"ז יתוסף בעולם, ויתוסף שלא בערך לכפי שהי' המצב לפני זה, כפי שהענין הוא בנוגע לז' אדר – שניתוסף "וימי הפורים . . לא יסוף"[13], "עד דלא ידע" – הרי הן קרא והן סברא הם לכאורה ההיפך!

יז. אלא[90] שבזה יש יוצא מן הכלל אחד ויחיד – והוא משה רבינו:

אצל משה רבינו ב"יום הוולדו", מסופר מיד בתורה, שכאשר הוא נולד, בו ביום "ותרא אותו כי טוב הוא"[91]. שואלת על זה הגמרא[92]: מנין יודעים זאת, כיצד ראו זאת? ואומרת הגמרא ש"נתמלא הבית כולו אורה".

---

80) קהלת ז, א.
81) ראה קידושין ו, א. תוד"ה ואיבעית – ב"ב סא, א.
82) כתובות כב, א. ב"ק מו, ב. נדה כה, א.
83) ואתחנן ו, ה.
84) ברכות נד, א (במשנה). ספרי ופרש"י עה"פ.
85) נוסח ברכות השחר (ברכות ס, ב). וראה סנהדרין קז, רע"א.
86) סה"מ תרפ"ח ע' קסו. תרח"ץ ס"ע קמא־ב (קונטרסים ח"ב שצח, ב).
87) ע"פ ל' חז"ל – חגיגה ה, ב.
88) ירושלמי ברכות פ"ד ה"ד. קה"ר פ"ג, ב (ב).
89) ראה סוכה נב, ריש ע"ב. וש"נ.
90) בהבא לקמן – ראה גם שיחת ש"פ תצוה (לקמן ע' 000 ואילך).
91) שמות ב, ב.
92) סוטה יב, א. הובא בפרש"י עה"פ.

דהיינו, שב"יום הוולדו", לפני ברית מילה, לפני קריאת השם, לפני איזה ענינים שיהיו, ברגע הראשון שיצא לעולם – הוא פעל מיד שכל הבית נעשה "מלא אורה", שמיד נעשה מואר כל הבית שבו הי' נמצא, ושלא הי' סתם בית אלא ביתו של עמרם, שעמרם הי' גדול הדור[93] עם כל ה"שטורעם", ועד שבכמה מקומות בכלל נקרא משה בשם "בן עמרם"[94], היינו שזהו בכלל חשיבותו.

ואעפ"כ נאמר, שעד שמשה רבינו נולד – לא הי' הבית מלא אורה (ד"מכלל הן אתה שומע" ההיפך[95] – שאין אורה[96] ואין אור[97]). לא מחוייבים לומר – או ח"ו לומר – שלדעת האומרים שחושך הוא מציאות בפני עצמה[98], היתה ח"ו מציאות של חושך; אבל הי' שם העדר האור, בערך לאור שנתן משה רבינו.

הי' אור של עמרם גדול הדור, אבל גם באור יש עליות, אורה למעלה מאורה[99], כמדובר כמה פעמים: אור הנר, ואור האבוקה, ואור המדורה, ואור היום, והאור דלעתיד לבוא, ועד האור שנברא ביום ראשון דבריאת העולם; ובערך לאור שהי' בבית זה קודם שנולד משה – זהו העדר האור לגמרי לגבי ענין זה שאותו פעל משה רבינו. ומתי פעל זאת? – ב"יום הוולדו"!

מיד ראו פעולה בעולם, שגם היא פעולה שלא בערך – שאע"פ שיש את האור והבית המלא אורה של גדול הדור, שגם הוסיף מצוות, כפי שמביא הרמב"ם[100] (כמו מצות ליקוחין, "ויקח את בת לוי"[101]) בדוגמת אברהם והאבות שלאחריו – אעפ"כ נאמר שזהו לא אור קטן יותר, או שלא בערך, אלא זה בכלל לא נקרא בשם אור! אור קטן יותר שלא בערך הרי הוא באותו סוג, וכאן נאמר: לא! זהו "נתמלא הבית כולו אורה", ובאופן כזה ש"ותראה אותו" – כל הסובבים ראו זאת!

וכאמור, זה הי' ב"יום הוולדו", ובמילא מה שאצל אחרים צריכים לחכות עד לזמן שייעשה בר מצוה ויהי' מחוייב במצוה ואח"כ יפעל בעולם ויראו את מה שפעל – אצל משה רבינו זה נעשה ברגע שיצא לעולם, שהבית נעשה מלא אור.

יח. לזה יש גם קשר עם הפרשה – תצוה.

וכמדובר כבר פעם בארוכה[102], יש מפרשים[103] האומרים שהקשר בין ז' אדר שבו מת משה רבינו לפרשת "ואתה תצוה" (שע"פ רוב חל ז' אדר באמצע הפרשה או בסמיכות

93) סוטה שם.
94) שם לה, א. הובא בפרש"י שלח יג, ל. ובכ"מ.
95) פרש"י פ' שופטים יז, כ. וראה גם ספרי עקב יא, יט. פרש"י עקב שם, כא.
96) כ"ה בפרש"י שבהערה 92.
97) כ"ה בסוטה שבהערה 92.
98) ראה הערת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א (2) בסה"מ תרפ"ח ע' קנג (תש"ח ע' 239) (נדפס גם בלקו"ש ח"י ע' 180). וש"נ.
99) ראה גם קונטרס עה"ח בתחלתו. ובכ"מ.
100) הל' מלכים פ"ט ה"א.
101) שמות ב, א.
102) לקו"ש חט"ז ע' 342 ואילך. חכ"ו ע' 204 ואילך. ובכ"מ.
103) מאור עינים ר"פ תצוה. ועוד.

לה) הוא מפני שבז׳ אדר מת משה רבינו, והפרשה האחת והיחידה מאז לידת משה עד סוף כל התורה[104] שבה לא נזכר משה היא פרשת תצוה בלבד; בכל מקום, בכל פרשה, נזכר משה.

וזה קשור לכך ש״אין שלטון ביום המוות״[105] – ז׳ אדר.

לכאורה, זהו ענין שלא למעליותא; אבל מוכרחים לומר שבודאי אם יש ענין שלא למעליותא – זהו מפני ש״נשתלשלו״[106] מענין טוב ומעליותא.

ואדרבה, אם זהו מטה מטה יותר – זה בא מגבוה גבוה יותר[107], היינו שזהו מעילוי גדול עוד יותר:

זה ש״נתמלא הבית כולו אורה״ הי׳ לפני שנקרא ״משה״. דזהו פשוטם של כתובים: הפסוק (תורת משה) מספר, שכאשר ״ותשלח את אמתה ותקחה״[108] – אז ״ותקרא שמו משה . . כי מן המים משיתיהו״[109], שזה הי׳ שלושה חודשים לאחר שנולד[91]; ואילו ״נתמלא הבית כולו אורה״ הי׳ ביום שנולד, שלושה חודשים לפני זה, ועדיין לא נקרא ״משה״.

היו לו שמות, כמסופר במדרש[110], והרי דבר ודאי הוא שהן עמרם והן יוכבד מיד נתנו לו שם, נוסף לשמות שכבר היו מלמעלה, ובפרט ע״פ המבואר[111] ופשוט שחיות הנשמה קשורה עם השם שלה, ובמילא כשירדה נשמתו ונולד בעולם – הי׳ זה עם אותיות של שם, ששם זה הי׳ שלו. אבל זה לא הי׳ קשור עם ״נתמלא הבית כולו אורה״, ולכן הפסוק אינו צריך לספר איזה שם הי׳ לו אז, ואיזה שם קשור עם עבודתו אשר עמל כל ימי חייו; מתי נתגלה שם זה? – שלושה חודשים לאחרי זה.

זה שהיתה לו שייכות לתורה – מובן שזה הי׳ מיד משנולד, ויתירה מזה – עוד קודם שנולד, במכל שכן וקל וחומר: אם כל נשמה קודם שנולדה יש לה שייכות לתורה, ולא סתם שייכות אלא ״מלמדין אותו כל התורה כולה״[112] – עאכו״כ בנוגע לנשמת משה.

אלא מאי – כפי שהתורה קשורה עם משה, היא היתה קשורה עמו גם קודם; ומתי נתגלה שזה קשור עם האותיות מ׳ ש׳ ה׳ של משה, עם שם זה של משה? – זה נתגלה שלושה חודשים לאחרי זה.

---

104) ראה אגרות־קודש אדמו״ר מלך המשיח שליט״א ח״א ע׳ צז.

105) קהלת ח, ח.

106) ראה תניא רפ״ג.

107) ראה הנסמן בס׳ המפתחות לספרי אדה״ז ערך כל הגבוה כו׳. שערי אורה שער הפורים נח, א ואילך. סה, א ואילך. ועוד.

108) שמות ב, ה.

109) שם, י.

110) שמו״ר פ״א, כ. שם, כו.

111) לקו״א להה״מ (הוצאת קה״ת) סימן רמד (נח, ג ואילך). או״ת להה״מ ד, סע״ג ואילך (בהוצאת קה״ת, תש״מ ואילך – סימן יד). לקו״ת בהר מא, ג. וראה שעהיוה״א פ״א.

112) נדה ל, ב.

ולכן, כשנאמר ש"טוב יום המוות מיום הוולדו" קשור עם סברא שלא יודעים מה יהי' איתו – אין לזה שייכות לנדון דידן, כי בנדון דידן דוקא ב"יום הוולדו" נעשה "הבית כולו אורה".

ואדרבה: אח"כ היו זמנים שבהם הי' בבית פרעה, ואח"כ היו זמנים שבהם הי' בבית יתרו, ואח"כ היו זמנים (כמסופר מיד בפרשת שמות[113]) שבא מלאך הוי' היפך החיות, והיו זמנים (כמסופר במדרשים[114]) שבכלל ישב בבית האסורים, שזהו ההיפך מענין ה"אורה", ולכן צריכים לברך ברכת "הגומל" ע"פ תורת משה[115]; אבל ב"יום הוולדו", ז' אדר – אז "נתמלא הבית כולו אורה".

יט. מהי השייכות של זה לז' אדר דתשמ"ה?

את זה אמר אדמו"ר הזקן בתניא[116] – שאצל כל אחד מישראל יש "משה", ולא שהוא נמצא אצלו סתם והוא משתעשע עמו ומייקר אותו ("ער צאַצקעט זיך מיט עם און ער האַלט עם טייער") וכל הענינים, אלא זה פועל על עניני מחשבה דיבור ומעשה של יהודי זה, ובאופן כזה שבמחשבה דיבור ומעשה נעשים אצלו עניני משה "מילתא זוטרתי".

כדאיתא בנגלה, בגמרא[117], ואדמו"ר הזקן מבאר זאת – אמנם בתניא, אבל זהו ביאור הקושיא ע"פ נגלה: כיצד אפשר לומר "לגבי משה מילתא זוטרתי היא" כאשר כתוב[118] "ועתה ישראל מה הוי' אלקיך שואל מעמך"?

ומזה שיש את הקושיא בנגלה, מובן שיש את התירוץ בנגלה, המובן בנגלה:

באים לפשוט שבפשוטים ואומרים לו: אתה קיבלת את תורת משה, והא ראי' – אתה אומר "שמע ישראל"[119], שזהו פסוק מתורת משה, ומנין זה מגיע אליך שתוכל לומר זאת? – כי אחרי שמשה אמר זאת בפעם הראשונה, הנה "תורה צוה לנו משה"[120], משה השתדל שזה יגיע לפשוט שבפשוטים, ועד באופן כזה שהוא יאמר "שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד"[119], ואם עד אז הוא עדיין לא בירך ברכת התורה – הוא צריך לברך קודם ברכת התורה, כי כך ציוה משה. ובמילא הוא עצמו מבין כל ענינים אלו, ובכלל אין צורך להחדיר ("אַריינקנעלן") בו זאת.

ואח"כ כששואלים לו: כאשר משה רבינו נתן לך את הפסוק "שמע ישראל", אתה מאמין שהוא חי בזה וזה הי' נוגע לו, וזה הי' חיותו וכו'? – הוא אומר: מה זאת אומרת, כיצד יכול להיות טיפש שיאמר אחרת?!

---

113) ד, כד־כו.

114) ספר הישר פ' שמות. יל"ש שמות רמז קסח (בסופו).

115) ראה ברכות נד, ב. רמב"ם הל' ברכות פ"י ה"ח. טושו"ע או"ח סרי"ט ס"א. סדר ברכות הנהנין לאדה"ז פי"ג ה"ב. סידור אדה"ז במקומו.

116) רפמ"ב.

117) ברכות לג, ב.

118) עקב י, יב.

119) ואתחנן ו, ד.

120) ברכה לג, ד.

הוא ראה את רבו או את הראש ישיבה שלו, או את מי שממנו הוא שומע עין יעקב וכיו״ב, ורואה כיצד הלה לומד תורה ומתעסק בה בלהט (״קאָכט זיך״), ואח״כ אומרים לו שזהו תלמיד של תלמיד, הארבעים דורות עד שבאים למשה רבינו[121], וכל דור התעסק עוד יותר בלהט. ובמילא כששואלים אותו: האם אתה מבין שמשה רבינו התעסק בלהט באותו פסוק? – הוא אומר: אצלו אין שאלה בכלל, אצלו אין זה חידוש בכלל, בכלל לא יתכן אחרת!

שואלים אותו, האם הוא מבין שדבר שבו מתעסקים בלהט קשור עם הנשמה? והוא אומר, שהוא יודע זאת מעצמו: דבר שבו הוא מתעסק בלהט – הוא מרגיש שזה נוגע לו בנשמתו. ואם זהו דבר יהודי – זה נוגע לנשמה היהודית שלו, ל״חלק אלוקה ממעל ממש״[122] (עד כמה שיש לו הסברה או הבנה או ידיעה בזה, מה הפירוש ״חלק אלוקה ממעל ממש״).

ובמילא מונח אצלו בפשטות, שכאשר משה רבינו מסר לו שיאמר ״שמע ישראל״, משה רבינו מסר לו זאת עם כל הלבביות ועם כל הנשמה, והוא – משה רבינו – הניח את עצמו בזה; כך שאין חידוש אצלו שאומרים שניצוץ ממשה רבינו נמצא אצלו בפנימיות, בלבו!

ואז הוא גם מבין בפשטות, שאם הוא רק יאפשר לניצוץ הזה להתחיל לחוות דעה אצלו, ועאכו״כ להיות בעה״ב אצלו (״בעה״ב׳עווען באַ עם״), בודאי יהיו אצלו כל הענינים ל״מילתא זוטרתי היא״!

אצל למדן ומארי עובדין טבין יהי׳ יותר קשה לפעול שיידע שהוא זקוק למשה רבינו גם עכשיו. הוא צועק: געוואַלד, ״תורתו נקראת על שמו״[123], ע״פ דין תורה – צועק הוא – מחוייבים בכבודו של יהודי זה! מדוע, הרי ידע איניש בנפשי׳?... – הוא אומר: כך פסקה התורה, שכאשר הוא התייגע בתורה, וחידש שכל בתורה וסברא בתורה, שזהו חידוש שלו – זה ״נקראת על שמו״, פוסקת תורת משה בשולחן ערוך שצריכים לתת לו כבוד על זה, מפני שזה הוא (״דאָס איז ער״)!

כדי לפעול אצלו להכיר שהוא הגיע לזה לא מפני שיש לו מוח גדול, תפיסה גדולה והסברה גדולה, אלא מפני שיש אצלו בנשמתו ניצוץ (או חלק, או איך שיקרא לזה) ממשה רבינו – יצטרכו להתייגע איתו, כפי שרואים זאת בפועל...

משא״כ עם פשוט שבפשוטים לא תהי׳ יגיעה, צריכים רק לספר לו את הענין באופן שירגיש שמתכוונים לזה באמת, וזה יתקבל אצלו בפשטות (כמו כל עניניו), וביחד עם זה – גם בתמימות.

121) ראה הקדמת הרמב״ם לס׳ היד.
122) תניא רפ״ב.
123) ע״ז יט, א. וראה קידושין לב, סע״א־ב ובפרש״י.

כ. ויהי רצון, שיעשו את שני הדברים:

מכיון שכל אחד [כ"ק אדמו"ר שליט"א חייך, והמשיך:] מחשיב את עצמו ל"ראשיכם שבטיכם", ובמילא קשה לפעול זאת אצל עצמו, שיתחיל עם "תפסת מועט": שידבר עם פשוט שבפשוטים ויתווכח איתו עם כל סברות אלו,

וזה גופא יכין אותו, שאח"כ יתחיל להיות מונח אצלו שיתכן שאצלו הוא אותו מעמד ומצב; הוא זקוק ל"משה" שבקרבו כדי להשיג את כל הענינים שאודותם מדובר בפסוקים, ועאכו"כ כדי להשיגם ולעשותם באופן שזה יהי' "מילתא זוטרתי" אצלו.

וזה גם מדגיש את שני הענינים, הן הלימוד עם הזולת והן הלימוד עם עצמו, ועם ה"שטורעם", כי כל אחד מהם זקוק ל"שטורעם" (אע"פ שזהו מצד טעמים הפכיים: אצל האחד נדרש "שטורעם" מצד הפשטות שבו, ואצל השני נדרש "שטורעם" מצד החכמה שבו – אבל זהו צד השוה שאת שניהם צריך להוציא מהמדידות והגבלות שלהם), ואז הוא רואה כיצד נעשה אצלו "נתמלא הבית כולו אורה" – הגוף, שזהו "עיר קטנה"[124], ועאכו"כ חלקו בעולם, והסביבה שבעולם שיש לה שייכות אליו,

ואח"כ מתאספים כמה יהודים יחדיו, ותופסים ("מ'גיט זיך אַ כאַפּ") שיש אור גדול בעולם, ואין יותר את הגלות, ונמצאים ב"אור עולם"[125], ביחד עם כל הענינים שלו, החל מ"תורה אור"[126], ואין "רוח הטומאה" – שאותו "אעביר מן הארץ"[127], ביחד עם רוח החושך, שחושך "אעביר מן הארץ", ובמכל שכן וקל וחומר: אם "מעט אור דוחה הרבה חושך" (כהמאמר המובא בכמה מקומות[128]), עאכו"כ כשיש הרבה אור, ונשאר רק מעט חושך, אע"פ שחושך זה שנשאר הוא חושך כפול ומכופל,

– שלכן אין סתירה בין אחד לשני, שמצד אחד נאמר בפשטות שכל מעשה טוב שעשו במשך כל הדורות נעשה "יחוד נצחי"[129], ובמילא זה ממעט את החושך ומרבה באור, וביחד עם זה נאמר שמדור לדור "אכשור דרא" (בתמי')[130], עד שבאים לעקבתא דמשיחא, ושם גופא – לעקבתא דמשיחא, ונעשה חושך כפול ומכופל – כי חלקי המקומות שאליהם עדיין לא הגיע אור הקדושה (מאיזו סיבה שתהי') הם באופן של חושך כפול ומכופל, אבל השטח עצמו כבר נתברר.

והיסוד לזה (שהרי כדי לומר חידוש כזה זקוקים לאיזה יסוד) – שנאמר "כימי צאתך מארץ מצרים", כפי שמביא אדמו"ר הזקן בתו"א[131] מקבלה[132] ש"ערב רב עלה

---

124) קהלת ט, יד. נדרים לב, ב.
125) ישעי' ס, יט.
126) משלי ו, כג.
127) זכרי' יג, ב.
128) תניא פי"ב (יז, א). חובת הלבבות שער יחוד המעשה פ"ה.
129) תניא פכ"ה (לב, א).
130) יבמות לט, ב ובפרש"י. חולין צג, ב ובפרש"י.
131) בא ס, ג.
132) כנפי יונה ח"ג סנ"ו. הובא במגלה עמוקות אופן נח.

איתם"[133], היינו שמבין כל הרפ"ח ניצוצים – ביררו ר"ב ניצוצים, ונשארו רק כמנין "אלקים", בגימטריא פ"ו.

ובמילא רואים, שאע"פ שאח"כ היתה גלות, ואח"כ היתה גלות שני', ואחרי הגלות נעשה חושך כפול ומכופל – הרי בודאי שבאמצע פעלו ענינים ע"ד כפי שהי' אז "וינצלו את מצרים"[134], כל הניצוצים שהיו במצרים, ועד"ז כל צדיק ("ועמך כולם צדיקים"[135]) ביומו ובד' אמות שלו ביירר את הניצוץ, ובמילא זה נעשה אז "יחוד נצחי", וביחד עם זה יש חושך כפול ומכופל, מחלקים אלו שעדיין לא נתבררו.

וגם בזה נעשים הענינים דעבודת הבירורים, ביחד עם עבודת הזיכוך, וביחד עם עבודת ההעלאה, עד באופן של הקרבה על גבי המזבח, ועד באופן שיש על זה את הסיוע הן מאהרן והן ממשה (כהתחלת הפרשה), וכמבואר בדרושים[136] שזהו "שושבינא דמלכא" ו"שושבינא דמטרוניתא"[137],

שכולם יחדיו הולכים בסיוע שלהם לחתונה שתהי' בקרוב ממש, "ביום ההוא . . תקראי (לי) אישי"[138], שזה יהי' הנישואין שלעתיד לבוא, "כימי צאתך מארץ מצרים", שאז היו אירוסין, וכדאיתא במדרש[139] שלעתיד לבוא יהי' "אראנו נפלאות"[75] – ענין הנישואין, שיהי' "ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון . . וקול כלה"[140], החל מהקב"ה – זה החתן, ומכנסת ישראל – זה הכלה, עד לענינים של שמחה כפשוטם, ועד לעניני שמחה "עד בלי די"[141], וענינים של שמחה בלי הגבלות, שזהו גם הענין דשמחת חתן וכלה, כמבואר בארוכה בהמשך "שמח תשמח"[142].

והעיקר – שיהי' הענין כפשוטו, שבא משיח ולוקח את כל אחד בידו, "ואתם תלוקטו לאחד אחד"[143], או שהשכינה לוקחת את כל אחד בידו[144], ויוצאים "עם ענני שמיא"[145] ובעגלא דידן ממש,

ומוצאים את עצמם ("מ'געפינט אַז מ'שטייט") בארצנו הקדושה, "ארץ אשר . . תמיד עיני הוי' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"[146], ושם גופא – בירושלים, "קרית מלך רב"[147], ושם גופא – בהר הבית, ושם גופא – ב"מקדש אדנ-י כוננו ידיך"[148], ו"משה ואהרן עמהם"[149],

---

133) בא יב, לח.
134) שם, לו.
135) ישעי' ס, כא. וראה סנהדרין ר"פ חלק.
136) ראה תו"א ר"פ תצוה. ד"ה ואתה שנאמר בהתוועדות (לעיל ע' 000 ואילך). וש"נ.
137) זח"ג כ, א (ברע"מ). נג, ב. ערה, ב. ועוד.
138) הושע ב, יח.
139) שמו"ר פט"ו, לא.
140) נוסח ברכות נישואין (כתובות ח, א) – ע"פ ירמי' לג, יא.
141) ל' הכתוב – מלאכי ג, י.
142) סה"מ תרנ"ז ע' רכד ואילך.
143) ישעי' כז, יב.
144) ראה פרש"י נצבים ל, ג.
145) דניאל ז, יג. סנהדרין צח, א.
146) עקב יא, יב.
147) תהלים מח, ג.
148) בשלח טו, יז ובפרש"י.
149) ראה יומא ה, ב. תוד"ה אחד – פסחים קיד, סע"ב.

ומקריבים את ה"נר תמיד"[150] וקרבנות התמיד (כמסופר גם בפרשת שבוע זה[151]), ועושים זאת באופן ד"כמצות רצונך"[152], ובעגלא דידן ממש.

[אחרי שיחה זו ניגנו "ויהי בישורון מלך"].

כא. מאמר (כעין שיחה) ד"ה ואתה תצוה (נדפס לעיל).

[אחרי המאמר ניגנו "וידעו כי אתה"].

– שיחה ג' –

כב. כאשר החלו לדבר אודות לימוד הרמב"ם, כללו גם את הקדמת הרמב"ם, וזה גם נכלל ב"מורה שיעור".

והטעם הפשוט – כפי שמבאר הרמב"ם עצמו בהקדמה בנוגע לספר הבא לאחרי זה, שמזה מובן שזה נוגע להבנת הספר – מה שרצה הרמב"ם להסביר לפני שמתחילים ללמוד את הספר, שזוהי הקדמתו.

ובהקדמה כותב, שהספר הוא "הלכות הלכות". ובמכל שכן וקל וחומר: אם (כפי שכותב הרמב"ם עצמו בהלכות דעות[153]) "החכם ניכר . . במאכלו ובמשקהו" וכו', שאין זה סתם אכילה ושתי', אלא גם מאכילתו ושתייתו אפשר ללמוד ענייני חכמה, ועד"ז משאר העניינים שמפרט – עאכו"כ מהקדמה שהרמב"ם כותב לספר זה, שאין זה סתם הקדמה כדי לדעת כיצד ללמוד את הספר, אלא גם מההקדמה אפשר ללמוד ענינים בפני עצמם, ועד גם ענינים שיכולים להיות נוגעים בפני עצמם (לא לעניני הספר הבאים לאחרי זה).

ואחד מענינים שהרמב"ם כותב שם (ועוד יותר מסתם הודעה) הוא, שאם תהי' הנהגה שמתורת משה יעברו ללמוד ספר זה – זה יכלול את כל התורה כולה וכו'.

וכמ"ש כאן, אינו כותב זאת סתם בתור סיפור, או סיפור טוב ויפה, אלא כותב זאת בתור הוראה, שמורה שבשפה קלה וקצרה וברורה יש דרך להשיג ("צו האֶבן") את כל התורה כולה. ובמילא מובן שאינו צריך להוסיף שכדאי לקחת דרך זו, לאחר שמבאר את התועלת שבדבר, שזוהי תועלת שקשה להשיגה אפילו ע"י דרך זו דלימוד כל תורה שבכתב וכל ספר ה"יד", ועאכו"כ אם הולכים בדרכים אחרות.

150) תצוה כז, כ.
151) שם כט, לח.
152) נוסח תפלת מוסף. ראה תו"ח ס"פ ויחי (צה [רלו], א. צו [רלז], ג־ד). אוה"ת ויחי (כרך ו) תתשכח, ב ואילך. המשך וככה תרל"ז (קה"ת, תשע"ג) פי"ז (ע' טו) ואילך. ועוד.
153) פ"ה ה"א.

כג. ולכן יש מזה גם הוראה, שכאשר מדובר אודות הענין דתורת משה רבינו, משה בן עמרם, יש מקום גם – ואדרבה, ע"פ הקדמת הרמב"ם זהו הזמן המתאים – לעבור אח"כ לדבר אודות תורת משה בן מיימון.

ובפרט ע"פ הפתגם הידוע[154] (שלא יודעים מי חיברו, אבל בכל אופן זהו כבר בר מאות שנים, קרוב לזמן הסתלקות הרמב"ם) ש"ממשה עד משה לא קם כמשה".

ומכיון שדובר אודות תורת משה רבינו בפשטות, "תורת משה עבדי", תורה שבכתב, וזהו ענין שהזמן גרמא, שבעה באדר, יום ההולדת שלו, וגם היום אשר "מלאו ימי ושנותי", שבו עומד כל עבודתו אשר עבד בו ו"פועל ישועות בקרב הארץ" – הרי מובן שביחד עם זה, זהו גם זמן המתאים לעבור לדבר אודות תורת משה בן מיימון.

וכמו כן, בדיוק כמו ששם (בנוגע לתורת משה) זה קשור למעשה בפועל, שהרי ענין התורה הוא שילמדו אותה בפשטות, ויתירה מזה – באופן של יגיעה, כמדובר לעיל בארוכה – עד"ז מובן ג"כ שאין זה סתם דיבור אודות זה, אלא הדיבור הוא באופן שזה גם יביא ללימוד בפועל לאחרי זה, ויתירה מזה – לימוד באופן שיהי' "יגעת ומצאת".

נוסף לזה שבכלל הרי נהוג במשך שנה זו, שכאשר יש התוועדות – מקשרים זאת גם עם שיעור הרמב"ם דיום זה.

כד. שיעור הרמב"ם דז' אדר (ע"פ השיעור שפשט בעיקר, כדי לסיים קרוב ליום הולדתו, בסביבות ערב פסח, שזהו – כמדובר עוד בתחילת לימוד שיעורים אלו[155] – ג' פרקים ליום), כנדפס כבר ב"מורה שיעור" (וכולם יודעים זאת כבר), הוא ג' פרקים מז' עד ט' (ז' ח' ט') בהלכות טוען ונטען דספר ה"יד".

ושם יש גם ריבוי ענינים – ריבוי הלכות בפשטות, וריבוי ענינים – שהרי בכל הלכה יש כמה ענינים, אפילו כפי שזהו בהלכה עצמה ולוקחים זאת בלי יגיעה, ועאכו"כ כשלומדים את זה עם מפרשים וכו'.

אבל כרגיל, מתעכבים על אחד מהם, וגם משתדלים (נוסף על ענין ההלכה ותוכנה) לקשר זאת גם עם מה שלומדים מזה בעבודת ה'.

ובפרט בהלכות אלו שהמראי מקומות שבהם ברורים, והמראי מקומות הם בענינים כאלו בש"ס או במדרשים שיש עליהם ריבוי מפרשים, ואלו הן מסכתות כאלו ומפרשים כאלו שרגילים בלימודם, שאז יש עוד יותר מקום להתעכב על מה שאפשר להפיק מזה בעניני יראת שמים, משא"כ בהבנה והשגה בנגלה והלכה שבדבר – הספרים פתוחים, וכבר למדו.

---

154) שה"ג להחיד"א ערך ר' משה גאון. ובכ"מ.

155) ראה בארוכה שיחות תשד"מ: י"א ניסן; ש"פ אחרי; אחש"פ (בדברי משיח ח"ג).

כה. ובפרקים אלו ובענין שעליו מתעכבים, זה קשור עם התחלת בבא מציעא, "שנים אוחזין בטלית", שזוהי מהמסכתות שלומדים בכל הישיבות כולן; ובכלל הרי רגיל בסדר הלימוד, שכאשר מתחילים ללמוד תורה שבע"פ, מתחלים מאחת מהשלוש בבות: או מבבא מציעא, או מבבא קמא, ולעתים נדירות – מבבא בתרא (משא"כ מבבא מציעא ובבא קמא יותר מצוי).

וזהו גם כפי שמביא מיד את ההלכה עם כל הפרטים שבדבר בפרקים אלו ברמב"ם, בשיעור דיום זה[156], הן "שנים אוחזין" (אלא שבמקום "טלית" מביא כאן את הלשון "כלי" וכיו"ב), ואח"כ גם הדינים ד"זה ישבע . . וזה ישבע" וכו', עם כל פרטי הדינים כמובא שם באריכות.

וכמבואר גם הנגלה שבדבר, עם כל הפרטים ושקלא וטריא, הן קושיות והן תירוצים, במפרשים על בבא מציעא בתחילתו, שכאמור – זהו לימוד הכי רגיל לכל השייכים ללימוד תורה שבע"פ, באופן הקשור עם ישיבה (איזו שתהי').

ונוסף לזה, כבר יש מן המוכן גם את הביאור שמפיקים מזה בעבודת ה', שכבר נדפס ג"כ; אבל זהו בספרים שאינם רגילים כל כך, ולאחר כל ההשתדלות בהפצת המעיינות חוצה – עדיין עשו מעט מאוד בערך לכמה שהי' צריך לפעול, כולל גם בנוגע ללימוד במשנה ד"שנים אוחזין בטלית".

ובזה ישנה התורה הידועה (נדפס גם בקונטרס לימוד החסידות[157], וגם בספר המאמרים ת"ש[158] ובכמה מקומות[159]) על "שנים אוחזין בטלית": טלית הוא אור מקיף, שזהו כללות ענין המצוות הנקראות לבושים[160], ויתכן ששני יהודים יעשו את אותה מצוה – לא כל אחד בפני עצמו, שאז אין זו אותה טלית, אלא אחד אוחז בטלית אחת והשני אוחז בטלית שני', אלא יתכן גם מקרה ששניהם עשו מצוה זו ביחד, שאז זה נעשה "שנים אוחזין בטלית".

ואז, כאשר פועלים ענין זה, שנעשית אחיזה בטלית, מתעוררת השאלה "זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי": יש את הענין דשכר העבודה (כמבואר במאמרים אלו) הנמשך לכל אחד העושה את העבודה, אבל כאשר שנים עשו את אותה עבודה – טוענת הנשמה שזהו "כולה שלי", וגם הנשמה השני' (היהודי השני) אומרת "כולה שלי", שאז זקוקים לפסק דין התורה מה יש לעשות כאן, שאז באים פרטי הדינים, כמובא במשנה ובגמרא שעל זה, ואח"כ גם כפי שמובא לפסק דין הלכה בשיעור הרמב"ם דיום זה.

---

156) פ"ט ה"ז ואילך.

157) פי"ב (ע' 20. אגרות־קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ג ע' שנד).

158) ע' 75.

159) אוה"ת על מארז"ל ע' לה ואילך. סה"מ תרפ"ט ע' 157. וש"נ.

160) אגה"ק סכ"ט. תו"א מקץ לב, ד ואילך.

וכאן יש גם את הלימוד, דלכאורה צריך להיות ״שלא על מנת לקבל פרס״[161], וכאן נאמר שצריכים להתעסק בזה בלהט (״אַז מ׳זאָל זיך קאָכן״) ולהתייגע, עד באופן שבאים לידי שבועה! וכידוע הזהירות איך יש להיזהר להימנע משבועה[162], וכאן נאמר שה״כולה שלי״ כל כך נוגע לו, עד שהולך (אמנם ברשות המשנה, אבל) ל״ישבע״, ואח״כ ״יחלוקו״!

ומזה מוכח שאין זו הפחדה, שמפחידים אותו: הקשב, תצטרך להישבע, אשר לכן עדיף שתעשו הסכם (״רעדט זיך צוזאַמען״); לא זה הוא פירוש המשנה, ועאכו״כ שאין זה הפירוש בלשון ברורה של הרמב״ם, שזהו כדי להפחידו ואז לא ישבע ויעשו הסכם.

דלכאורה, הרי זהו הדבר הכי פשוט: מכיון שנאמר שהדין הוא ש״זה ישבע . . וזה ישבע . . ויחלוקו״, למה הם זקוקים לשבועה? שיעשו זאת בשלום, וימנעו משבועה! אבל המשנה והגמרא והרמב״ם מספרים זאת בתור ענין שכך אירע בפועל.

ועאכו״כ ע״פ הביאור בחסידות, שנותנים מלמעלה את השכר. אבל השאלה היא: מדוע צריך להעמיד את עצמו בזה עד באופן של שבועה, כאשר יודעים את גודל הזהירות כיצד צריך להימנע מזה – אפילו משבועת אמת (כמבואר בארוכה, וגם ברמב״ם[162])?!

ומזה מובן שכן מדובר על שכר כזה שעליו אי אפשר לוותר, ושבו צריך להיות התענוג (״געשמאַק״) שזהו ״קב שלו״[163].

ולכן הוא צריך להילחם, במלחמה דקדושה, עבור שכר זה הבא ע״י לימוד התורה בכלל, או ע״י בירור הטלית, שזה כולל גם את המצוה דלימוד התורה, שע״ז מגיע אליו שכר. הוא יכול לעשות בשכר מסחר, ולעשות הסכם וכו׳ – אבל זה מורה שאין זה נוגע לו בנפש; אם נוגע לו הצוותא וחיבור[164] הזה שיוצא ע״י לימוד התורה עד באופן דנפש – לא שייך לומר שיוותר על זה: מה זאת אומרת שיוותר על חיי נפשו? לא חיי נפשו הבהמית, אלא שיוותר על חיי נפשו האלקית, וכפי שזוהי נפשו האלקית בפנימיות!

אַיי, הוא צריך להעמיד את חיי נפשו עד באופן של שבועה? – אבל במה נחשב הוא לגבי ענין זה שיקבל ע״י הצוותא וחיבור שע״י עבודת הבירור שלו, ע״י האחיזה שלו בטלית זו או בכלי או במצוה, שע״ז הוא ייעשה בצוותא וחיבור עם עצמות ומהות!

כו. וזהו הביאור בעבודה, כיצד אפשר להסביר זאת שיהודי ״מסתכן״ (״שטעלט זיך אַיין״) בשבועה כדי לקבל חצי׳, כאשר יכול לסכם זאת באופן של שלום, בלי שבועה, בידעו שבין כה וכה לא יקבל יותר, כי הוא כבר שמע או למד את המשנה, ויודע כבר שהדין הוא שאם ״זה ישבע . . וזה ישבע״ – לוקח הלה חצי׳ והלה חצי׳.

---

161) אבות פ״א מ״ג.

162) ראה רמב״ם סוף הל׳ שבועות.

163) ראה ב״מ לח, א.

164) ראה לקו״ת בחוקותי מה, ג. מז, ב. חוקת נז, ד. ובכ״מ – נסמנו בסה״מ פורים ע׳ ז הערה 55.

אלא הביאור בזה הוא כאמור: כאן לא מדובר אודות קבלת שכר חיצוני, כאן לא מדובר אודות קבלת שכר מלשון "פרס", כדמפרש בחסידות[165] ש"פרס" הוא מלשון פרוסה ("אַ שטיקל"); הוא צריך שיהי' לו "כולה שלי", הוא צריך שיהי' לו עצמות ומהות, ובמילא לא שייך שיוותר על זה!

ועפ"ז מובן עוד ענין – מה שהרמב"ם מביא[166] גם שמכאן למדנו שאע"פ שהוא טוען "כולה שלי", ובמילא הוא יכול להישבע ש"כולה שלי" – ואדרבה: כיצד על דבר שאודותיו אמר "כולה שלי" יכול מיד אח"כ להישבע ולומר ש"אין לי בה פחות מחצי"?! – אומר הרמב"ם: לא! כאשר הוא בא להישבע, הבית דין אינו משביע אותו על "כולה", "אע"פ שטוען כולה שלי", אלא משביעים אותו דוקא על חלק זה שאותו יטול אח"כ, כי על זה מותר לו "להסתכן", משא"כ על החלק שלא יקבל אח"כ – מה זאת אומרת: הוא מעמיד את נפשו בסכנה, ואח"כ אין לו את הצוותא וחיבור עם עצמות ומהות, וא"כ למה העמיד את עצמו בסכנה?!

ולכן חיפשו ומצאו נוסח, שיאמר "אין לי בה פחות מחצי", וכיו"ב נוגע ל"שלושה רבעים" ו"רביע" (כמו במקרה השני), וכו'.

ויש להאריך בזה, ועכ"פ "תן לחכם ויחכם עוד"[167].

כו. מכיון שאוחזים כבר בשיעור זה, יש גם דבר פלא בפרק שלפני זה, שכרגיל בענינים אלו – מפרשים אינם מתעכבים על זה:

בפרק ח' מביא הרמב"ם כמה כללים כשיש טענה וחילוק תביעות בנוגע לכלים ש"דרכן להשאיל ולהשכיר" או שאין "דרכן להשאיל ולהשכיר", ואח"כ מסיים: "ודבר זה עיקר גדול בדין", ואח"כ מוסיף: "והוא דבר של טעם", וממשיך ומוסיף על זה שמזה צריכים להפיק דין ברור ע"י "מוצאי דעת", ואח"כ מוסיף עוד דבר רביעי, שלכן צריך לאחוז בזה "ולא ילוז" – שלא יעזוב כלל זה.

והנה, זהו דבר בלתי רגיל ברמב"ם, ולא מצינו זאת בש"ס ובמדרשים:

הרמב"ם רוצה להסביר שענין זה, הדין והכלל שכתב לעיל, הוא כלל תקיף, ושצריכים לאחוז בזה. אמנם יש כמה כללים שהרמב"ם הביא לעיל, שעליהם כותב שזהו "כלל גדול" ו"כלל עיקרי" וכלל שבו צריכים להתבונן וכו', ואילו כאן מצינו ארבעה ענינים! לא צויין המקור על זה במראי מקומות, וכפי הנראה – אין בכלל מקור על זה!

ומפרשים בכלל אינם מתעכבים על ארבעת ענינים אלו, אע"פ שהרמב"ם כותב בהקדמתו שזהו "דרך קצרה" אבל "לשון ברורה", וכפי שרואים בחלק ההלכה כפשוטו

165) תו"א תולדות יח, ב. לקו"ת תזריע כ, ב. שה"ש יז, רע"א. ובכ"מ.

166) שם ה"ח.

167) משלי ט, ט.

של ספרו שמדייקים בכל תיבה ובכל כמה תיבות, והרי כאן לא מדובר אודות כמה תיבות, אלא אודות ענין שלם, המכיל ארבעה ענינים!

והרי אף אחד מהם אינו הלכה בפני עצמה, אלא רק מחזק את הכלל שאמר לעיל, שזהו עיקר ויש לזה טעם ויש בזה דבר ברור ויש בזה ענין שצריכים לאחוז "ולא ילוז".

פח. ויש לומר, שזה מובן ע"פ המבואר בחסידות,

– אבל אם יאמרו שזה נלקח מחסידות – תהי׳ חלחלה ("אַ שאָקלענישׁ"), כי איזה שייכות יש לזה ללימוד ע"ד הנגלה?... ולכן שיהי׳ כאילו חסידות אינה מזכירה זאת; אבל אעפ"כ, רואים ענין זה אפילו בלימוד הלכה וחכמה, לאו דוקא של חכמה דקדושה,

אבל כאשר ענין קשור לאדם (לאו דוקא יהודי) מתחילה ועד סוף – הרי אז זה קשור עם ההרגש שבכח השכל שלו, ואח"כ גם כפי שבא אצלו אח"כ בהסברה, לא סתם שהענין הונח אצלו וכך יוצא אצלו שצריך להיות נכון (כפי שיש ענין זה אצל כל אחד, וידע איניש בנפשי׳), וכאמור – אין זה קשור דוקא עם קדושה, אלא "נשתלשלו" גם בסתם ענינים של חכמה.

וכאן, כאשר ניגשים לאדם ואומרים לו שזה יכול להיות בשני אופנים, הנה אם הוא בעל שכל, הרי עוד לפני שיתבונן בזה ויתעמק בזה וכו׳ – יש לו הנחה שבמדה מסויימת מונח אצלו יותר ("אַז עפעס לייגט זיך מערער") לומר באופן כך; אך זהו רק בנפש, ואילו בשכל זה עדיין לא נמשך, ואח"כ יכול להיות להיפך – שהשכל בכלל יסתור לזה, כפי שרואים ג"כ – וידע איניש בנפשי׳ – שההנחה הראשונה שלו היתה באופן מסויים, ואח"כ כשהתבונן – ראה שזהו בכלל להיפך.

וכאשר זה נמשך אח"כ בשכל, הרי בשכל (כדרך השכל) יש כמה סברות, סברא לכאן וסברא לכאן, ואדרבה – כמה שהוא בעל שכל גדול יותר, כך הוא יותר "מעיין המתגבר"[168], שפירושו שכאשר עוברת אצלו עוד דקה – מיתוסף אצלו עוד "מים", עוד שכל, עוד הסברות, ובמילא יוצא אצלו אחרת. והרי שכל הוא ענין נפלא ("אַ געווּאַלדיקער ענין"), אפילו שקלא וטריא שבשכל, וזה מרומם את האדם; וכאמור לעיל – אין זה קשור דוקא עם קדושה, אבל "נשתלשלו" כאן למטה, מפני שכן הוא בקדושה.

וזהו ענין הדעת, המביא בירור מה תהי׳ מסקנת הענין.

ואח"כ יש עוד ענין רביעי – כאשר צריך להשתמש בזה במעשה בפועל מחוץ הימנו, או בעולם השכל – כאשר נפגש עם בעל שכל אחר, והלה מתחיל "להרעיש" אותו ואומר לו אחרת, איפכא מסתברא, או עכ"פ לא כך, שאז הוא זקוק לתוקף מיוחד, שהמסקנא

168) אבות פ"ב מ"ט.

שאלי' הוא הגיע היא ודאית, וכל השקלא וטריא'ס וכל הקושיות ורמינהו'ס ששומע מהשני אינם מורידים אותו מהדרך.

וזהו ארבעת הענינים שאומר הרמב"ם, היינו שיש ארבעה ענינים בענין זה שאותו פעל כאן:

הענין הראשון הוא, שכך מונח אצלו בשכל, שזהו הענין הראשון – "עיקר גדול בדין" (עיקר בשכל);

אח"כ ישנו הענין השני – כפי שזה נמשך בשקלא וטריא'ס שכליות, שזהו מה שממשיך אח"כ, הענין שזהו "דבר של טעם";

ואח"כ כפי שנמשך במסקנא בשכל, שזהו כפי שאומר אח"כ ענין שלישי – "וברור הוא";

ואח"כ ישנו הענין הרביעי – שאח"כ הוא אוחז בזה באופן ש"לא ילוז", הוא לא יירד מדרך זו, עד כדי כך הוא בטוח בכלל זה.

כט. מכיון שהרמב"ם כותב ארבעה ענינים אלו על כלל זה, הנה מלשונו בכללות משמע שכך הונח אצלו בכל התוקף, ובמילא הוא אינו צריך לחפש מקור לזה.

ובזה יובן ג"כ מה ששואלים מפרשי הרמב"ם על הדין שלפני זה[169] – מנין לקח זאת הרמב"ם, כי אין זה מוכח בש"ס:

הוא כותב שם שזה צריך להיות דוקא בעדות. היינו דאע"פ שיש בזה את השכל והסברה שבדבר, ש"דרכן להשאיל ולהשכיר" או אין "דרכן להשאיל ולהשכיר", מוסיף הרמב"ם וכותב שזה צריך להיות דוקא עם עדות.

שואלים המפרשים[170] שאלה: הרי בש"ס לא כתוב עדות? והראב"ד עושה "שטורעם" על זה, ומחפשים מקור לזה.

אבל הרמב"ם שולל זאת ואומר שלא יחפשו מקור, כי זוהי סברא כזו (שמוכרח להיות בעדות) שהיא עיקר בנפש, וזהו "דבר של טעם", וזהו דבר ברור, ו"לא ילוז"! כאשר "סברא היא" – "קרא למה לי"!

ולא זו בלבד שאינו זקוק ל"קרא", אלא הוא אינו זקוק לשום ראי' ממקום אחר, כי אם הוא יחפש ראי' ממקום אחר – זהו סימן שאצלו אין זה עיקר בשכלו, ולא "דבר של טעם", ולא דבר ברור, ושהוא מפחד ש"ילוז", ולכן הוא צריך לחפש מקור היכן זה כתוב בגמרא.

הענין הוא עד כדי כך חזק בשכלו של הרמב"ם, שהוא אינו זקוק למקור; בענין זה מקור הוא מיותר, כי זה מראה על חלישות בהנחה בשכל שבנפשו.

169) פ"ח ה"ח.

170) מגיד משנה.

ומכיון שאין לרמב״ם מקור לזה, כי זה עד כדי כך מונח בשכל שבכלל אין צורך במקור לזה – במילא דוקא כאן בוחר בכל ארבעה לשונות אלו, כדי להדגיש שבכל שאר המקומות שאינו מביא מקור, וכותב ״יראה לי״ וכיו״ב – יתכן שזה חלש יותר מענין זה, אלא רק ״יראה לי״[171].

אבל כאן כותב ארבעה ענינים, וכותבם על הסדר. כי כאמור לעיל, לפעמים באים למסקנא שכלית עי״ז שדיבר עם השני, והם התפלפלו ובאו לסברא שכלית זו, או שהתפלפל עם עצמו ובא למסקנא זו;

אבל נוסף לזה יש סדר שני, מלמעלה למטה, כמו שנאמר ש״שתיק רב״ ואעפ״כ לא התחרט[172]. שואלים את הקושיא: היתכן, שואלים אצלך קושיא, ו״שתיק רב״, אינך אומר תירוץ, הרי אתה צריך להתחרט מהדין! אומרים תוספות[173]: לא, הוא לא התחרט מהדין, ומדוע ״שתיק רב״? – כי הקושיא לא תפסה מקום אצלו כלל[174]! עד כדי כך מונח כך בנפש, ששום דבר לא יזיז אותו מזה, ״לא ילוז״, מדוע ״לא ילוז״? – כי אצלו זה ״ברור״, זהו ״דבר של טעם״, וזהו עיקר בנפש.

ל. וכן הוא גם בנוגע להתחלת ספר הרמב״ם, המתחיל[175] מזה שצריך ״לידע שיש שם מצוי ראשון״ (אלוקה), ומקשר זאת עם אהבה והתבוננות, ״והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו, בשעה שיתבונן״ שהוא מצוי ראשון וכו׳[176].

היינו, דהגם שזהו ענין הנמשך אח״כ בהבנה והסברה וידיעה, הרי זהו באופן ש״לא ילוז״, כי מדובר אודות ״מאמינים בני מאמינים״[177], שאז לא שייך שיזיזו אותו ממקומו.

אבל יש לו עוד ענין, בדיוק כמו שהרמב״ם אומר כאן, דאע״פ שזהו עיקר בנפש וא״כ למה צריכים ״לסחוב״ את זה (״דאָס אַראָפשלעפּן״) לשכל? – אומרים: לא! צריכים שזה יחדור בו לגמרי!

יש לו את זה בתור עיקר בנפש, כך הונח אצלו, ובוודאות, אבל אח״כ הוא רוצה שיהי׳ לו את זה גם באופן שזה יחדור בשכל, ורוצה שיהי׳ לו את זה גם באופן שזה יחדור בשכל עד כדי כך שהוא יבוא למסקנא חד פעמית, מסקנא אחת ויחידה, לא בדרך כזו ודרך הפוכה, ולקבל זאת באופן כזה שמי שלא יתווכח איתו על זה – ״לא ילוז״.

ועד״ז הוא גם בנוגע לספר הרמב״ם בכללותו, שמיד, עוד לפני שמתחילים ללמוד, אבל באים מ״תורת משה עבדי״ (כמדובר לעיל מה שאומר בהקדמה) – אין צורך לדבר איתו ולספר לו אודות אמונת ה׳; מה שספר ה״יד״ בא להוסיף לו הוא – ״לידע שיש

171) ראה קובץ תשובות הרמב״ם ואגרותיו (לפסיא, תרי״ט) סימן קמ. וראה לקו״ש חי״ב ע׳ 6 בשוה״ג להערה 32.

172) ביצה ו, א (הובא בסה״מ שבהערה 173). וראה גם שם לז, ב. ב״ק יא, א. ב״מ סט, ב. ב״ב סב, א.

173) ראה תוד״ה ומודה – ב״ב שם.

174) ראה סה״מ תש״ח ע׳ 102. וש״נ.

175) ריש הל׳ יסוה״ת.

176) שם פ״ב ה״ב.

177) שבת צז, א.

שם מצוי ראשון", כי הוא בא כבר מתורת משה, אלא מאי – צריך להיתוסף אצלו שיש "מצוי", ו"מצוי ראשון", שממנו נמצאו כל הנמצאים, עם כל האריכות כפי שמבאר בתחילת הפרק.

ואח"כ בא ההמשך בכל הי"ד ספרים, עד כפי שיעמוד אח"כ בגלוי, שזהו סיום וחותם הרמב"ם, שכפי שיהי' לעתיד לבוא – ג"כ אין צריכים שקלא וטריא, אלא אז באים לזה באופן דמלמטה למעלה, באופן ד"כמים לים מכסים"[178], שאז ג"כ אינו זקוק להסברות בשכל וכיו"ב שמים הוא חיותו: הוא נמצא במים, והוא חי מהמים! זהו העיקר בנפש שלו, הוא אינו זקוק להסברה בשכל על זה; כאשר הוא נמצא בים וכל מציאותו מרגיש שדבר הוי' היוה אותו והחי' אותו וקיים אותו – אין צורך בהסברות משכל ומדעת ומ"ברור" ו"לא ילוז", אין לזה שייכות אליו!

אבל זוהי המסקנא מלמטה למעלה, ואח"כ יש את ההתחלה בדבר, בספר ה"יד" בתחילתו, באופן דמלמעלה למטה, כאמור לעיל שהוא בא מתורת משה רבינו, ומספר זה עובר לספר זה, וזה נעשה אצלו "הלכות הלכות" (בלשון הרמב"ם), וכפי שמפרשת הגמרא[179] (ובודאי הרמב"ם יודע מזה), שכאשר אומרים "הלכות" – אומרת הגמרא מיד "אל תקרי הליכות אלא הלכות", זה קשור עם הליכה: הולכים "מחיל אל חיל" עד שבאים ל"כמים לים מכסים".

לא. ויהי רצון, שהדיבור בכל ענינים אלו ימהר עוד יותר וימשיך בפועל את קיום היעוד שדבימים ההם לא יהי' "לא מלחמה ולא . . תחרות", עם כל הענינים שמפרט שם,

ויהי' רק "עסק כל העולם כולו . . לדעת . . דעת בוראם", ובנוגע לבני ישראל – "מלאה הארץ דעה את הוי'"[178], כל הארץ, שנברא "בשביל ישראל שנקראו ראשית", ו"כמים לים מכסים", "בשביל התורה שנקראת ראשית"[180], "אין מים אלא תורה"[181],

ובמהרה בימינו ממש.

[אחרי שיחה זו ניגנו את הניגון ד"רועה ישראל"].

– שיחה ד' –

לב. דובר לעיל הן אודות התחלת ספר ה"יד" והן אודות סיום ספר ה"יד".

וכאן המקום להזכיר את מה שכבר דובר כמה פעמים במשך החדשים האחרונים, שכדאי ביותר שלסיום לימוד שיעורים אלו (דג' פרקים ליום), שחל בסמיכות ליום

178) ישעי' יא, ט.
179) מגילה כח, סע"ב. נדה בסופה.
180) תנחומא (בּאָבער) ר"פ בראשית פי' ג' וה'. לקח טוב (פס"ז), פרש"י ורמב"ן עה"פ. וראה ב"ר פ"א, ד. ויק"ר פל"ו, ד.
181) ב"ק יז, א. וש"נ. וראה תניא פ"ד.

הולדת הרמב"ם, יעשו "סיום" בכל מקום שבו היו עכ"פ עשרה לומדים, ואם היו פחות – שיצטרפו עם מקום שני, כדי שיהי' לכל הפחות מנין,

וכמובן מאליו – אם אפשר לעשות זאת "ברוב עם"[182], שכמה מקומות יתדברו ביניהם, ובדעת הרוב שלהם או בדעת כולם יקבעו מקום אחד ששם יתאספו כולם יחדיו, ושם יעשו את ה"סיום" ברוב פאר והדר; והרי "מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד"[183], ועאכו"כ כשזה קשור עם לימוד התורה בכלל, ובפרט עם לימוד התורה ד"הלכות הלכות".

והנה, יום הולדת הרמב"ם הוא ערב פסח, ומובן שלא בכל מקום זהו זמן המתאים לעשות "סיום", ובפרט "ברוב עם" ובכל ה"שטורעם" של "סיום" וכו'; ובפרט שכרגיל בענינים אלו לא עושים "סיום" בלבד, אלא "מתכיפין תחילתה לסופה" או "סופה לתחילתה"[184] – עכ"פ בהזכרת פתגם או ענין מההתחלה, כדי שלא יהי' הפסק ח"ו בינתיים – שזהו עוד יותר קשה בערב פסח.

ולכן, לתועלת הענין, הנה כרגיל בכגון זה – כמו שרואים ב"סיום" של ספר "תורת משה עבדי", בכתיבת ספר תורה – שלא מדייקים שמוכרחים לעשות את ה"סיום" מיד כשאוחזים בסיום וחותם פרשת ברכה, אלא עורכים את זה באופן כזה שיהי' זמן המתאים ונוח לקהל, ובמילא יהי' עוד יותר "רוב עם", ויהי' עוד יותר "הדרת מלך"[182].

ובזה יכולים להיות – ובודאי ישנם – שינויים מזמן לזמן וממקום למקום, שלכן משאירים זאת לעסקנים אלו (ולכל אלו) שהם "ליראי הוי' ולחושבי שמו"[185], המתעסקים בלהט בלימוד התורה בכלל ובלימוד הרמב"ם בפרט, שיבחרו לפי הזמן ולפי המקום, ולפי תנאי הזמן והמקום, את היום המתאים והזמן המתאים לעריכת "סיום" זה, ובמקום גופא – באיזה בנין וכיו"ב, עם כל הפרטים שבדבר.

וכאמור לעיל, האם יעשו זאת בריבוי מקומות (שזהו ג"כ ענין), והאם יעשו זאת בריבוי באיכות, במספר המשתתפים, אע"פ שיהי' מיעוט בכמות, במספר המקומות (או להיפך – זהו איכות וזהו כמות) – זה תלוי בתנאי הזמן והמקום, ושבכל מקום יעשו כפי הנראה לעסקני המקום, "אין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות"[186].

צריכים רק שיהי' כלל, וכאמור לעיל מלשון הרמב"ם – שזהו עיקר בנפש וכיו"ב, וגם מילתא בטעמא, שאם יש ספק בדבר – "ספיקא לחומרא"[187], כלומר שאם יש ספק האם לעשות באופן אחד או בשני אופנים או בשלושה אופנים – שיעשו בשלושה אופנים,

182) משלי יד, כח.
183) תהלים קלג, א.
184) ראה ספר יצירה פ"א מ"ז. נוסח "מרשות" לחתן בראשית.
185) מלאכי ג, טז.
186) סנהדרין ו, סע"ב. וש"נ. רמב"ם הל' סנהדרין פכ"ג ה"ט.
187) ראה ביצה ג, ב.

כי שלושה הוא יותר מאחד, ועד"ז בכיו"ב, מלבד אם יש מסקנא ברורה שבמקרה זה או במקום זה עדיף לעשות זאת במקום אחד או בזמן אחד וכו' וכו'.

ומזה מובן ג"כ, שכמו שכל דבר צריך להיות מסודר – עאכו"כ כשמתעסקים עם הרמב"ם, שהרי יודעים עד כמה הוא דייק בסידור כל עניניו, ועאכו"כ בסדרי ספר ה"יד"[188], ובמילא מתאים שזה יוסיף עוד יותר סידור, ובמילא – גם הכנה, שתהי' "הכנה רבתי"[189] לכל הסיומים בעוד זמן ובעוד מועד.

וכאמור לעיל, יש ברירה: אפשר לעשות תחילה באופן אחד, ואח"כ – בעוד שבוע או שבועיים לערך – באופן שני, כנהוג בכמה ענינים של שמחה ובכמה ענינים של קדושה ושל יהדות, מכיון שבזה לא שייך הענין של עשיית אותה ברכה שתי פעמים וכיו"ב, כי "אי אפשר לבית המדרש בלי חידוש"[190].

וכאמור, בזה בריא יותר שההתעסקות בזה בלהט תהי' בכל מקום או חוג בפני עצמו, ולא שיקבלו פקודות או הוראות מבחוץ הימנו, כי כאשר יתעסקו בלהט כאדם העושה בתוך שלו, וביחד עם זה תהי' כוונתם לשם שמים – הלהט שלהם, ולהט מתוך "שטורעם", יביא לכך שנוסף על הענין ד"לשם שמים"[191], יהי' גם[192] הענין ד"בכל דרכיך דעהו"[193].

לג. ויהי רצון, כאמור, שיתחילו כבר ב"הכנה רבני", בכל מקום ומקום לפי ענינו.

ובכל אופן כדאי שביחד עם זה גם יתדברו ביניהם, כדי שלא יהיו סתירות או הכפלות מזה לזה, ואדרבה – "איש את רעהו יעזורו"[194].

ויהי' מספיק מהרמב"ם ומספיק כבוד, ומספיק מעולם הזה ועאכו"כ מעולם הכבוד, שיספיק עבור כולם, ובאופן ד"די והותר", ועד באופן דטוב הנראה והנגלה.

ובודאי שגם ימסרו זאת לכל אלו שיכולים לפעול בזה, וכמדובר כמה פעמים בכל ענינים אלו: אין זה ענין הקשור לחוג בפני עצמו, או לשני חוגים בפני עצמם וכיו"ב, אלא כמ"ש הרמב"ם בהקדמתו – זה שייך לכל אחד מישראל עד סוף כל הדורות, בדיוק כמו שתורת משה רבינו שייכת לכל אחד מישראל עד סוף כל הדורות!

וזה ניתן באופן ש"כקטן כגדול" (כמ"ש בהקדמה) יכולים לקבל זאת ולהשתמש בזה ולהנות מזה – הנאה של קדושה, שבדרך ממילא (כפי שגם ממשיך אח"כ) הנאה

188) ראה גם שיחת כ' טבת (לעיל ח"ב ע' 000).

189) ראה ביצה ב, ב ובפרש"י. אנציקלופדי' תלמודית ערך הכנה. וש"נ.

190) חגיגה ג, א. ירושלמי חגיגה פ"א ה"ה.

191) אבות פ"ב מי"ב. רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טושו"ע או"ח סרל"א. וראה אגרות־קודש אדמו"ר מלך המשיח שליט"א חל"ו ע' שמו בהערה ד"ה כל מעשיך לשם שמים.

192) ראה לקו"ש ח"ג ע' 907. שם ע' 932. ח"י ע' 104. חכ"ה ע' 135. ועוד.

193) משלי ג, ו. רמב"ם וטושו"ע שם. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ו ס"ב.

194) ישעי' מא, ו.

כפשוטה, ועד להנאה גם כלפי כל באי עולם, כפי שמסיים הרמב״ם את ספרו שזהו ענין הקשור עם ״מלאה הארץ דעה את הוי׳״.

והרי ידברו על זה וילמדו זאת ויתבוננו בזה (בפסוק זה, וכפי שזה מובא ברמב״ם) במשך ה״סיום״: בתחילת ה״סיום״, במשך ה״סיום״, בסוף ה״סיום״.

ויהי רצון, שכל הענינים יהיו בהצלחה נוספת למה שהיו יכולים לצפות ע״פ ה״יגעת ומצאת״, שהרי (כמדובר כמה פעמים[195]) במציאה גופא יכולים למצוא גריסי מרק (״סופן גרופן, גרופן אין סוף״), ויכולים למצוא פנינים (״פערל״), שאינם בגריסים במרק, אלא פנינים על הצוואר (״פערל אויפן האַלדז״), אבנים טובות ומרגליות – שע״ד חילוק זה הוא גם בקדושה, ברוחניות הענינים, ואדרבה – ״נשתלשלו מהן״[106]; ושלכל לראש יהיו אבנים טובות ומרגליות כפי שזהו ברוחניות, ואח״כ יומשך בכל הענינים כפי שהם ברוחניות, ובכל הענינים כפי שהם בגשמיות,

שזה יוסיף עוד יותר שקידה ולהט בלימוד הרמב״ם בשנה שלאחרי זה, שיהי׳ באופן דמוסיף והולך ואור: מכיון שסיימו כבר פעם אחת את המחזור, ואח״כ יתחילו פעם שני׳ – יש את הענין ד״כפליים לתושי׳״[196], שעומד כבר אחרי כל הענינים שהשיג במחזור הראשון.

לד. יש עוד ענין שהוסיפו – שזוהי גם שנה מסויימת משנת הולדת הרמב״ם, שמונה מאות וחמישים שנה וכיו״ב.

אבל מכיון שאין לי מקור לזה, ויש דעות חולקות בזה, במילא למה צריכים לערב ענין שבספק בענין של ודאי?

אבל אם יש לזה גם תועלת, וזה יביא תועלת להוסיף בהתמדה ושקידה, או ב״שטורעם״ של ה״סיום״, ואח״כ ב״שטורעם״ של התחלת המחזור שלאחרי זה – שינצלו את כל הדרכים, ואם רוצים לנצל ענין זה, שפלוני בן פלוני הגיע לידי מסקנא שבערב פסח זה הוא שמונה מאות וחמישים שנה מאז הולדת הרמב״ם, אשר לכן זה צריך להיות בתוספת ״שטורעם״, הנה אם הוא יעשה יותר ״שטורעם״ – זהו דבר נכון, מה שלא תהי׳ הסיבה שלו, העיקר שעשה אח״כ דבר נכון.

ואם אינו יכול ״לחמם״ (״אָנווּאַרעמען״) מלבד ע״י סיבה זו – שינצל סיבה זו, העיקר שהפעולה ו״המעשה הוא העיקר״ יהי׳ כך, ובמילא ש״ירעישו״ שזהו שמונה מאות וחמישים שנה.

לה. אמנם, יש עוד ענין שצריכים להבהיר:

---

195) שיחות: ליל ער״ה תש״כ להנהלות ישיבות תות״ל (שיחות קודש תשי״ט (ברוקלין, תש״ע) ע׳ 487); ש״פ תולדות תשכ״ה (שיחות קודש ח״א ע׳ 150). וראה גם אגרות־קודש אדמו״ר מלך המשיח שליט״א חי״ח ס״ע תקא. חי״ט ע׳ רעט. ועוד.

196) איוב יא, ו.

יש לדעת שזה (ענין יום הולדת הרמב"ם) הגיע לאומות העולם, וצריכים להישמר שלא ייראה רח"ל שרק אומות העולם עשו "שטורעם", ועשו רוב פאר והדר, ועשו מזה פרסום הכי גדול, ולא התביישו, וטרחו הן טירחא בגופו הן טירחא בנשמתו והן טירחא בממונו כדי שזה יהי' ביתר שאת וביתר עוז, ושלא יחשבו אח"כ: היתכן, תראה מה עשה גוי שגר במצרים, מה עשה גוי שגר במרוקו, מה עשה גוי שגר בספרד, ששם הי' הרמב"ם בתור יהודי, עם כל הענינים, רדיפות וכו' וכו', והם אינם שוכחים שמונה מאות וחמישים שנה לאחרי זה לתת כבוד לרמב"ם, ולפרסם את שמו בכל העולם, ולהביא מלכים ושרים וכו' וכו' כדי לגדל את "יקר תפארת גדולתו"[197]!

והם אינם מכחישים זאת ח"ו, הם אומרים בפירוש שמדובר אודות יהודי, ששמו הי' כך וכך, וזהו הבית שבו הוא הי' גר (באופן ארעי, או יותר מארעי) וכו' וכו', עם כל הפרטים.

וזה מוסיף עוד יותר אזהרה וזהירות, עם כל החומר ("שוועריקייט") שיכולים להכניס לאזהרה ובקשה והפצרה זו – שיעשו ככל האפשרו שסיום הרמב"ם בשנה זו יהי' ברוב פאר והדר, שלא יהי' שום דימיון, שלא בערך כלל וכלל, למה שיעשו כל שבעים האומות ביחד, שבמה נחשב הוא לגבי מה שיעשו בני ישראל!

ולעשות באופן שייראה לעיני כל עמי הארץ מהו הרמב"ם, מזה שכל אחד מישראל וכולם יחדיו עשו זאת שלא בערך יותר אפילו מהמלכים ושרים וממלכות, וכאמור לעיל – אפילו מכל שבעים אומות העולם.

לו. לכאורה, מתעוררת שאלה: הרי פעולת אומות העולם היא שלא לשמה, ועם כל הענינים, "לגרמייהו עבדין"[198] וכו' וכו'?

אלא שכבר הי' לעולמים, וכמסופר בגמרא[199] סיפור שלם על זה, שהי' גוי שנתן כבוד וכו', ואח"כ באו בטענה שגוי עשה כך וכך, וכאשר זה הגיע ליהודי – הוא התנהג בענין זה באופן אחר, עכ"פ לא באותו אופן שבו עשה הגוי, ויודעים רח"ל מה יצא מטענה זו, "לא תקום פעמיים צרה"[200], גם הענין ד"פעמיים צרה".

ולכן צריך שלא רק שלא יחסר אצל בני ישראל ח"ו – דמאי קא משמע לן, או שיהי' בערך – דמאי קא משמע לן, אלא שיהי' שלא בערך לגבי כפי שאחרים עושים, ושה"שלא בערך" יהי' באופן ד"שלא בערך"!

וזהו לא רק "יגעת ומצאת", אלא זה יבוא הרבה יותר בקלות מכפי שמשערים, כי "הקב"ה עוזרו", והרמב"ם העומד במרום ומשמש עוזרו, ועושה זאת באופן כמ"ש

197) ל' הכתוב – אסתר א, ד.

198) ראה תקו"ז ת"ו (כב, סע"א). ת"ל (עג, ב). תניא ספ"א.

199) ראה גם תנחומא תשא ה.

200) ל' הכתוב – נחום א, ט. וראה בהנסמן בלקו"ש חכ"ג ע' 306 הערה 55.

בהקדמה [שבזה פסק את הדין על עצמו, כמדובר תורת הבעש״ט[201] שהלשון במשנה[202] הוא ״מדעתו ושלא מדעתו״, דתחילה זהו מדעתו, ואח״כ שואלים אצלו: כיצד תאמר שהי׳ צריך להיות? והוא אומר כך וכך, ואח״כ זה נעשה ״שלא מדעתו״ – שבכלל לא צריכים לשאול אצלו יותר, כי הוא כבר פסק בעצמו] שעניניו הם ל״כקטן כגדול״, ועניניו הם באופן ברור, ועניניו הם באופן ד״כמים לים מכסים״.

ורק ישנה הברירה האם ליטול חלק גדול בזה, או חלק גדול יותר בזה, או חלק גדול מאוד מאוד בזה!

וכאמור לעיל – הוא נזהר מהשגת גבול, וכאמור לעיל – זה יספיק לכל אחד ולכולם, ואף יהי׳ ״די והותר״.

ואין להאריך בענין זה מטעם המובן – כי צריכים להשתדל ג״כ שגם הם (אומות העולם) מצדם ינשאו ויכבדו את כבוד הרמב״ם, כל אחד לפי ענינו שיכול לעשות בזה, וכמדובר כמה פעמים הסיפור בש״ס[203] כיצד איזגדר מלכא הלך לתת כבוד לאמורא בימיו,

ועאכו״כ שכאשר הם כבר התנדבו – יש לסייע להם ולהוסיף ולעורר ולעודד אותם, שבענין דכבוד הרמב״ם נכלל גם ענין זה – שכל עמי הארץ יכבדו אותו וינשאו אותו וכו׳ וכו׳, ש״לו דומי׳ תהילה״[204], כמה שלא ידברו – יוכלו לדבר עוד ועוד ועוד; אבל ״המעשה הוא העיקר״.

לז. עוד ענין שרוצים ג״כ להוסיף בזה:

לכל ענין זקוקים לסייעתא דשמיא, ועאכו״כ לענין שהוא חותם של מחזור שלם.

וכאמור לעיל, ראוי שענין זה יקיף את כל העולם היהודי, ועד שיקיף את כל העולם, כאמור לעיל, שהעולם כבר התנדב, כמדובר כמה פעמים[205] מ״ש הרמב״ם[206] שצריך להיות ״יכוף כל באי עולם״ לקיים את המצוות שלהם, שזה ניתן לנו באופן הרבה יותר קל; בזמן הרמב״ם זה הי׳ קשור לסכנת נפשות, סכנת נפשות ממש, וכך הי׳ בזמן התוספות, וכך הי׳ אפילו בזמננו זה – בפני ה״צאר״, ש״לנגוע״ בגוי ולקשרו עם יהדות הי׳ סכנת נפשות ממש, ואילו לנו זה ניתן באופן שלא רק יכולים לעשות זאת מתוך מנוחת הנפש ומנוחת הגוף, אלא אף יסייעו בזה!

וכאמור לעיל, מה שצריכים להיזהר: יש כאלו שירצו ורוצים לעשות מזה שזהו ענין הקשור לשיטה אחת, או לחוג אחד, או להנחה אחת, או לאופן הלימוד אחד; אבל זוהי

201) כש״ט (הוצאת קה״ת) הוספות סימן פח־פט (צב, א). וש״נ.
202) אבות פ״ג מט״ז.
203) זבחים יט, רע״א.
204) ע״פ תהלים סה, ב.
205) לקו״ש חכ״ו ע׳ 2־141. ובכ״מ.
206) הל׳ מלכים פ״ח ה״י.

תורת משה רבינו, וכמ"ש הרמב"ם שזוהי אותה תורה שנתן בתורת ה"יד", וכמו שכתבו גדולים לפני מאות שנים ש"ממשה עד משה לא קם כמשה", דמזה מובן מה צריכים לעשות עכשיו.

אלא מאי, כאמור – דוקא מצד גודל הדבר, ודוקא מצד פשטות ופשיטות הדבר, דוקא בזה יכול היצר ("דער קלוגינקער") להתערב ולומר: מה כל כך נוגע כאן שאתה תתלהט? כל העולם לוהט, אתה יכול לשכב לישון, האם ביכלתך לשנות משהו? ארבעה מיליארד אנשים יתלהטו אודות הרמב"ם, האם יש נפקא מינה אם אתה תשכב לישון חצי שעה קודם, ו"שנתך ערבה לה"[207]? העולם יסתדר בלעדיך!

אומרים לו: שאת זה עליך לשלול ("דאָס דאַרפסטו ערשט באַווײַזן"), עליך לדעת שלכל לראש הכוונה אליך! יש אמנם עולם, שיש בו ארבעה מיליארד אנשים, עם כו"כ ענינים, והתורה אומרת "מה רבו מעשיך הוי'"[208] ו"מה גדלו מעשיך הוי'"[209], אבל לכל לראש עליך לדעת שהגמרא אומרת במסכת ברכות[210] "בשבילי נברא העולם", כל ארבעה מיליארד אנשים אלו וענין זה – הם נבראו בשבילך, וכאשר תישן חמש דקות מיותרות שאותן היית צריך להקדיש עבור ענין זה – זה נוגע רח"ל לארבעה מיליארד אנשים!

אַיי, יש לך טענה שלא שמעת זאת ממי שאתה מחזיק ממנו, אלא שמעת זאת ממישהו כזה שבגלל שהוא אומר זאת – אתה אומר איפכא מסתברא, עם כל ההסברות שאין כאן המקום להאריך בזה, וחבל על הזמן לזה, ובין כה וכה הדיבור בזה לא ישנה מאומה, זהו רק שרוצים להבהיר שיודעים שיש גם כאלו, ו"ברוך שככה לו בעולמו" – זה לא נאמר על אנשים נורמליים; כשרואים אדם נורמלי אין צריכים לעשות ברכה, כך כתוב בברכות הנהנין[211]; מתי צריכים לעשות ברכה – כשרואים אדם שהוא... [כ"ק אדמו"ר שליט"א חייך, ואמר:] אינני רוצה לומר את הלשון על זה... הוא מסתובב יום שלם ברחוב ופוגש אנשים נורמליים – הוא צריך להיות מרוצה, כל האנשים סביבו נורמליים, ולומר שיעשה ברכה – זוהי ברכה לבטלה! מה אתה עושה ברכה, כך צריך להיות!...

ובמילא, זהו רק כדי [כ"ק אדמו"ר שליט"א חייך, והמשיך:] לבטל שקלא וטריא זו.

לח. והעיקר הוא, כאמור לעיל (ובזה נסיים), שאעפ"כ מוכרחים שתהי' סייעתא דשמיא מצד ענינים משונים, שאין הדעת סובלתם כלל, אבל אעפ"כ הם עדיין עובדים ועדיין גורמים הרס בעולם, ועבור זה צריכים סייעתא דשמיא ע"י נתינת הצדקה.

---

207) ע"פ משלי ג, כד.
208) תהלים קד, כד.
209) שם צב, ו.
210) ראה ברכות ו, סע"ב. וראה סנהדרין לז, סע"א (במשנה).
211) פי"ג הי"ב.

ולכן, בלאו הכי כדי להוסיף בצדקה, כמ״ש אדמו״ר הזקן באגרת הקודש.

ואח״כ מתחילים לטעון שאדמו״ר הזקן שייך לחסידים... – הרמב״ם אומר זאת בספרו ה״יד״ בכמה מקומות[212].

ועל ״פתוח תפתח״[213] ו״נתון תתן״[214] אומרת הגמרא[215] ״עד מאה פעמים״, וזהו הכלל בנגלה, שבדברי הגמרא ״נתון תתן אפילו מאה פעמים״ אין כוונת הגמרא ח״ו מאה פעמים ולא מאה פעמים ואחת, אלא הכוונה לענין בלי הגבלה, ובמילא אם הוא נתן לצדקה מאה פעמים בחודש זה – שיתן פעם מאה ואחת, ואח״כ – פעם מאה ושתים.

ובפרט צדקה שיקשרו אותה גם עם ענין זה דסיום הרמב״ם וברוב פאר והדר, ובכל מקום, עד אפילו מקומות קטנים, עד אפילו מקומות גדולים, ועד אפילו בישיבות וכוללים, ובתלמודי תורה וכו׳, כמדובר כמה פעמים במשך השנה – שתבוא עליהם ברכה בכלל, וברכת הצלחה בענין זה,

ועד באופן שנזכה בקרוב לזרז ע״י כל פעולות אלו את ה״הקיצו ורננו שוכני עפר״[216] והוא בתוכם, והוא גם יפתור את כל השאלות וכל המראי מקומות שעדיין לא מצאו, שישאלו זאת אצלו בעצמו!

– אינני יודע אם זהו הזמן להזכיר זאת עכשיו, אבל כבר ״בדידי׳ הוה עובדא״: כבר שאלו אצלו פעם, ו(במחילת כבודו) הוא ענה, וזה לא הי׳ מונח, לא התאים, והוא ענה פעם שני׳, ולא התאים, אבל הי׳ מדובר אודות הרמב״ם... ולכן סוף כל סוף הוא אמר את המראה מקום הנכון[217], ובמילא עכשיו מסתמא הוא יאמר מיד את המראה מקום הנכון...

ומכל מקום, בריא יותר שאת כל המראי מקומות שיכולים למצוא לבד – ימצאו לבד, ועדיין ישאר מספיק מה שהרמב״ם ישלים.

לט. ולכן, כאמור, יש גם להוסיף בצדקה בכלל, מכיון שאוחזים בעקבתא דמשיחא, ועאכו״כ גם להוסיף בקשר לענין זה דסיום הרמב״ם,

והחל באמת ממחר, לא לדחות זאת למאוחר יותר, כי גם מחר הוא כבר מחר (״מאָרגן איז שוין אויכעט מחר״).

וכדי שזה יהי׳ קשור עם מחר, הנה כרגיל בהתוועדויות כגון אלו – נסיים גם עכשיו (אחרי ברכה אחרונה) עם הענין דחלוקת דולר לכל אחד מכל המסובים כדי לתת לצדקה, מחר וכיו״ב, ומה טוב – בהוספה מדילי׳.

---

212) הל׳ מתנות עניים פ״י.
213) פ׳ ראה טו, ח.
214) שם, י.
215) ראה גם ספרי ופרש״י עה״פ.
216) ישעי׳ כו, יט.
217) ראה קובץ שבהערה 171.

וכאמור, שענין זה יוסיף עוד יותר ב"שטורעם" ובלהט בנוגע לסיום הרמב"ם, ואח"כ גם מיד להתכיף תחילתה לסיומה – להתחיל מיד את המחזור השני.

ולכן גם נסיים עכשיו כרגיל בענין של ניגון, שזהו ענין "עבדו את הוי' בשמחה"[218], ואח"כ ברכה אחרונה, ואח"כ החלוקה לצדקה, ואח"כ שיהי' "בשמחה תצאו"[219] – לענין זה ולכל ענינים טובים, שזה יזרז עוד יותר את ה"בשמחה תצאו" מהגלות לגאולה האמיתית והשלימה, "בנערינו ובזקנינו . . בבנינו ובבנותינו"[220],

עם שלימות התורה והמצוה, "כקטן כגדול", תורה "הלכות הלכות", כל התורה כולה, כפי שמאריך הרמב"ם בהקדמתו לספרו ה"יד",

לארצנו הקדושה, ושלימות והארץ, ו"כי ירחיב הוי' . . את גבולך"[221], הרחבה בארץ, קיני קניזי וקדמוני[222], ובקרוב ממש בעגלא דידן.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה לש"ץ שי' לנגן "יהי רצון . . שיבנה ביהמ"ק". אח"כ הורה לנגן ניגון הכנה, ניגון אדמו"ר הזקן (בבא הרביעית – פ"א), "ניע זשוריצי כלאָפצי"].

– שיחה ה' –

מ. [כ"ק אדמו"ר שליט"א הזכיר אודות אמירת ברכה אחרונה, ואח"כ אמר:]

רוצים להבהיר עוד דבר אחד:

יש כאלו שנעשה אצלם סדר, שאודות איזה ענין שלא ידברו שהם צריכים לעשות – הם מתחילים את הפעולה מכתיבת מכתבים, ושואלים: מכיון שיש סברא כזו וסברא כזו וסברא שלישית, כיצד ומה עדיף ומה בא קודם, וממה צריכים להתחיל וכו' וכו'; אבל אין זמן לקרוא את כל המכתבים, ועאכו"כ לענות על כל המכתבים, והעיקר – אין כל צורך בזה.

וכאמור לעיל, כל הענין תלוי בתנאי הזמן והמקום, וצריכים להתדבר ביניהם, ואם מתעורר ספק – שישאלו אצל הרב, ואם רב אחד אינו מספיק – שישאלו אצל שני רבנים בעירו, או שלושה רבנים בעירו, או ארבעה רבנים בעירו.

ואין צורך לכתוב מכתבים למקום אחר, ויכולים להתדבר ביניהם, ואם רוצים לכתוב מכתבים – שיכתבו מכתבים ויתדברו בין עסקן אחד לעסקן שני, בנוגע ל"טאַפאָרו דאַ פלאַחו"[223] (הגרזן על העץ), כיצד לפעול עוד יותר בכל ענין זה.

---

218) תהלים ק, ב.
219) ישעי' נה, יב.
220) בא י, ט.
221) פ' ראה יב, כ. פ' שופטים יט, ח.
222) לך לך טו, יט ובפרש"י. ספרי פ' ראה שם. פרש"י פ' שופטים שם.
223) ראה סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 105. תש"ב ע' 84. תש"ד ע' 104. ועוד.

ובנוגע לבקשת ברכה וכיו"ב, כבר כל הברכות נתונות וכל הברכות אמורות וכל הברכות נזכרות וכו', ואת הזמן שיש לענין זה – שיתנו לגמרי בנוגע למעשה, ש"המעשה הוא העיקר" – כיצד זה ייצא בפועל וביתר שאת וביתר עוז.

ועכשיו: אלו שצריכים לברך ברכה אחרונה – שיברכו ברכה אחרונה, אח"כ יחלקו ע"י הטנקיסטים דולר לכל אחד, וכל אחד גם יוסיף, ומיד יתמסר לעבודה, ומתוך שמחה וטוב לבב.

[אח"כ חילק כ"ק אדמו"ר שליט"א חבילות של דולרים לטנקיסטים שי', ע"מ לחלק לכאו"א מהנאספים שי' שטר של דולר לתת אותו (או חילופו) לצדקה, ובהוספה מדילי'. בעת החלוקה ניגנו את מאַרש ר"ח כסלו.

טרם צאתו התחיל לנגן "כי בשמחה תצאו".

ההתוועדות הסתיימה בשעה 12:30 לערך].

יומן א' התמימים – תשמ"ז

• יום שבת קודש פ' משפטים, פ' שקלים, כ"ט שבט, מבה"ח וער"ח אדר •

1:30 התוועדות. לאחר השיחה הארוכה הראשונה, הורה הרבי לר' יצחק הכהן קוגן לומר לחיים על כוס גדולה.

בשיחה השני' החל הרבי לדבר בענין השכונה, היות ובזמן האחרון לא מציית כראוי לרבני השכונה, ואפי' אם זה שאינו מציית הריהו תלמיד חכם ובקי בש"ס ובפוסקים, אעפ"כ הלא ידוע שאם לא שימש הרי הוא נחשב עם הארץ על פי הגמ' בעדיות, ועליו להתבטל בפני הרבנים שעליהם נאמר: "אביר שבאבירים, כמשה בדורו וכו'" (ושימוש פירושו לראות את אורח הנהגת הרב), ועליו להתבטל בפני הרבנים ולחלוק להם כבוד. ועל אחת כו"כ שבמקרה דידן אלו רבנים שנבחרו ע"פ הציבור ובזה אין שקלא וטריא כלל וכלל, וזהו דבר שיש לו תוקף הכי חזק כידוע, מ'פארשטייט יע, פארשטייט ניט – צריך ללכת אליו. ועוד מפרסמים בשמי שקר, שכביכול אמרתי לעשות היפך פסק דין שו"ע ולהשיג גבול, ואפי' שאינני צדיק (כביכול) אף אחד לא יחשוד בי שאמרתי לעשות היפך פס"ד השו"ע ופסק הרבנים. ואמרתי זאת כבר פעמיים וזוהי הפעם השלישית שאני מודיע זאת, וזוהי טפשות לומר כך ונגד האנושות, ואת כוונתי – אני אומר בפירוש, איך בין ניט קיין שעמעדיקער (אני לא ביישן) וגם אינני תלוי בכספו של מישהו, ואין אצלי לכתחילה "לא תגורו וכו'", ולכן אני מודיע זאת ברבים שיש לשמוע לרבנים, ואם הרבנים קראו לך – לֵך אליהם. וכל זה ע"פ שו"ע, שהשו"ע קיים לפני שנולדת ולפני שנולד אביך ולפני שנולד המחנך שחינך אותך. ואיני מזכיר שמות ואיננו זקוק להזכיר שמות,

אך אם הייתי רוצה הייתי יכול להזכיר שם, כיון שתפקידי מרשה זאת.

ובענין נוסף שהי' בזמן היותי כאן, ולכן חובה עלי למחות על כך, ובפרט שאם לא אמחה מתפרש הדבר כהסכמה, והוא: שבשבת הקודמת נתנו את העלי' הקשורה במתן תורה ליהודי אחר, שאני עליתי למפטיר והוא עלה לפני – וכל זה למרות שנהוג לכבד בעלי' לתורה זו את המרא דאתרא. וכתב לי אותו א' שלשה תירוצים. תירוצו הראשון שהגבאים הם תוהו'דיקערס ולא הי' הדבר במתכוון כלל, אך תירוץ זה מושלל שהרי מבואר בחסידות כי תוהו זה תוקף אורות של הקדושה ולא תוקף הישות, ובנוסף לזה, שאם כך – אין לו מה לעשות כגבאי. תירוץ נוסף שתירצו שהיות והמרא דאתרא (הרב הלר – הרבי לא הזכיר את שמו) הוא לוי לכן לא יכלו לתת לו. והדבר ידוע ומפורסם שהוא לוי, שהרי הוא חותם כך כמה וכמה שנים, כלומר, היוצא מדבריהם שלאמיתו של דבר הי' עליהם לתת למרא דאתרא אלא שהוא לוי, וידוע לכל שעלי' נותנים לאחד ולא לשלשה, וגם ידוע כי יש כאן שלשה רבנים – ב"ד, ורק אחד מהם לוי, והשנים האחרים הם ישראליים, והי' צריך לתת את העלי' לאחד משניהם. ואם כותבים תירוץ כזה, או שהכותב פאטאמטער, ואם לאו – אין זה תירוץ כי הרב הוא לוי... והתי' השלישי שכתבו לי שהגבאי חיפש את הרבנים ולא מצאם. ותירוץ זה נפל לגבאי אחר שנתן את העלי' לתורה. וגם תירוץ זה מופרך, היות וגבאי אמיתי דואג מראש לעליות, משום כבוד הספר-תורה. והמתנתי שמישהו יבוא ויסביר לי את פשר הדברים, ולכן לא הגבתי מיד. והסיבה לזה שאני מאריך בזה כ"כ, מכיון שכולם כבר מדברים על זה, ויש לזה דין של ערקתא דמסאני שצריך למסור את הנפש על זה, ולכן מחובתי להאריך. ומצוה גוררת מצוה, וידוע המשך המאמר, ולכן הי' כאן ענין הקשור עם "עם-הארצות" גמורה, והוא: שניסו למנוע מזה שקראו לו לעלות לתורה (הרב ירוסלבסקי), והרי זה היפך השו"ע ממש, שמי שעלה לתורה אינו יורד, וענין זה מובן גם בשכל דנפש הבהמית וגם בשכל של גוי, שאפי' בתורת הגויים ולהבדיל בספר-תורה א"א להשאיר את הספר לבדו. ועוד היו כאלו שגרמו צער לאותו א' שעלה לתורה, והרי זה אסור ומושלל לגמרי. אמנם סיפור זה שמעתי מזה שכתב לי את התירוץ כי הרב הוא לוי... ומי יודע אם יש אמת בזה, כי יתכן והסיפור הוא נכון כמו התירוץ שהרב הוא לוי למרות שיש ב' ישראליים – ולכן איני יודע באמיתית שמועה זו. (הרבי חזר שוב לנושא הראשון ואמר) ידוע שאלה שעושים כעת את הצער לרבנים, הם היו אלו שהפריעו לבחירות לרבנים, ודבר זה ידוע לכולם וגם הם עצמם יודעים מכך. ולהעיר, שאף דבדרך כלל רב שמחל על כבודו – כבודו מחול, וזוכה לכצאת השמש בגבורתו, מ"מ כאן זהו לא כבודם כי אם כבוד כל הקהל כולו, שהרי זוהי קהילה יחידה מכל ניו-יארק שהרבנים נבחרו ע"פ הקהל, ולא כבמקומות אחרים שהרבנים נבחרים ע"י חשובי הקהל וכדו' ויתכן שיעבור זמן רב עד שיכירו מיהו הרב, דכאן הרבנים נבחרו ע"פ רוב הקהל, ורובו ככולו, ולכן אסור להם למחול, וחובה עליהם למחות על כך, אם ימצאו ע"פ פס"ד שהדבר נעשה במכוון. ומה שעבר

– עבר, דמשפחה שנטמעה נטמעה, אך אין לרב זכות לוותר, וצריך לבקש את סליחת הרבנים. ובנוגע לעתיד צריך לנהוג כבוד ברבנים, שהם אביר שבאבירים כמשה בדורו, ומכיון שיש כאן דין של ערקתא דמסאני לכן אני חוזר ומזהיר לבקש את סליחתם. ואלו הרבנים ישארו עד ביאת משיח צדקנו, צי ווילסט יע – צי ווילסט ניט, והאמת שזהו תוכן מבצע "עשה לך רב", שהי' זה בבחינת ניבא ולא ידע מה ניבא [אע"פ שגם זה לא עזר] והרי"ז קשור במיוחד להנ"ל. ולכן שלא ינסו לפרש ולומר "פשעטלאך" בדברי, שכוונתי לפלוני בן פלוני, כי בזה שמפרשים – האט מען מלחמה מיט מיר. וכבר הי' לעולמים, שכמה וכמה האבן מלחמה מיט מיר, און איך שלאף רואיק, און זיי שלאפן רואיק. ובזה לא שייך שוחד כיון שנשיא דורנו (כ"ק מו"ח) נמצא כך, וכל ענינו הוא טוב וחסד. ועל כל פנים, דער וואס וויל מיר מאכן א נחת-רוח, שידאג להפחית את חילוקי הדעות בשכונה. ע"כ.

בחלוקת המשקה הורה הרבי לא' מאנ"ש תל אביב לקחת בקבוק גדול, למרות שהוא הכניס בקבוק קטן וסימן על כך לרבי. להרב גולדמן שלקח משקה עבור גמ"ח שומרי שבת, ולבש שטריימל (של ר' דוד פרידמן) וסיפר על ר"נ מטשרנוביל שהי' מתארח אצל חסידיו, ואסר על א' התלמידים לבוא במגע אליו ולא להכנס לביהכ"נ שלו עד שיתן לו אלפיים רובל, והלה הי' עני והתפלל זמן רב עד ששכחו חיילים אצלו את הסכום. ור"נ אמר לו שנגזר בשמים שהוא יתעשר, אך הוא רצה שיתפלל על כך ולכן גרם לו את הצער. הרבי התייחס למעשה, שידוע שחסידים ורביים התייחסו לדיוק בסיפור, וכאן החלק האמצעי לא מדוייק (לא לקח זמן רב – אלא יום א' בלבד, שהרי ר"נ הי' אוהב ישראל, ודי לחסיד בצער זה שכולם נכנסים לתפילה והוא לא). ההתוועדות **הארוכה** הסתיימה בשעה 6:30 לערך (!).

• יום ראשון, ל' שבט – א' דראש חודש אדר •

קריאת התורה 10:27. הרבי איחל "מזל-טוב" לחתני הבר-מצוה. כל העומדים בפרוזדור שבין הזאל הקטן לבין ג"ע התחתון נכנסו פנימה כשהרבי עלה לתורה, היות והרבי צריך לחלק דולרים כבכל יום ראשון. בחלוקת הדולרים נתן הרבי לחתנים דולר נוסף עבור הכלה, ושיתנו אותו לאחר החופה, כדי שלא יהי' חשש קידושין. לר' משה וובר שאל הרבי האם לאשתו יש קופת צדקה, והרבי הוסיף: כבר דיברתי על כך אתמול מהלב.

מנחה 3:20. הרש"ג ירד לתפילה. ערבית בשעה 6:20.

בערב הי' סיום הרמב"ם הכללי ובפרט ספר המדע. בסיום הכנס הציע א' הפעילים לתיקון חוק מיהו יהודי כי יצביעו כולם לתיקון החוק, היות ויש כאן לכה"פ 120 איש. כשכולם הרימו יד, הוא נתן ליו"ר הוועדה (כלומר המנחה, הרב ראפ) – לסכם תוצאות ההצבעה. בסיום השתתפו כל שלשת רבני קראון הייטס. רמקול הודיע על כך קודם לכן בשכונה.

ביום זה יצאה הוראה מכ"ק אד"ש, שמחר, יום ב', יבואו כל הילדים לקבל

מטבעות כשבידיהם קופות הצדקה שלהם.

• יום שני, א' אדר – ב' דראש חודש •

הרבי יצא בשעה 10:15 לקריאה"ת. ילדים בודדים שהמתינו בפרוזדור (ולא בשורה בחוץ) לא קיבלו מטבעות, אלא הרבי הכניס אך ורק בקופה. בשעת קריאת התורה הוכן השולחן בפרוזדור, כבכל יום ראשון בחלוקת הדולרים. בסיום הקריאה, נכנס הרבי לחדרו לשניות ספורות ומיד אח"כ החל לחלק את המטבעות לכל אלפַיים הילדים! – כן ירבו. בתחילה נכנסו אמהות כשתינוקיהן בידיהן, החל מגיל שבוע ימים וכו', ואח"כ החלו להכנס כל חיילי צ"ה. לאחר החיילים נכנסו החיילות, המעמד הי' מרגש מאוד! – חלק מהילדים הודו לרבי על המטבע. החלוקה הסתיימה בשעה 1:15 לערך.

לתפילת מנחה יצא הרבי בשעה 3:52. עשרות ילדים שלא הספיקו לקבל בבוקר, המתינו כעת כשקופותיהם בידיהם.

בשעה 6:28 יצא הרבי לתפילת ערבית כשאבנטו בידו. כרגיל ברגע שהרבי הגיע למקומו הפסיק הקהל לנגן (ויהי בימי אחשוורוש), אך הרבי סובב פניו לא' הילדים שעמדו מאחריו, ועודד את השירה בתנועה הידועה. תוך כדי כך חגר הרבי את אבנטו.

• יום שלישי, ב' אדר •

10:17, חלוקת צדקה. כשהילדה הנ"ל קיבלה מטבעות היא ענתה "אמן"... הרבי השיב "משיח נאו", והיא הוסיפה "תורה צוה לנו משה", הרבי נתן לה מטבע נוסף ואיחל לה: "תהיי בריאה". הילדה השיבה "אמן". קבצן שעמד במקום, אמר לרבי (כשהרבי חזר לעבר ג"ע התחתון): "נו, רבי" – הרבי נתן לו מטבע, מטבע זה נפל מידו, הרבי נתן לו מטבע נוסף.

הרבי נסע לאהל (3:25). תפילת מנחה 7:02. כשהרבי נכנס לתפילה הרבי חייך לא' האורחים, שעמד ושר ברמ"ח אבריו ושס"ה גידיו.

• יום רביעי, ג' אדר •

לילדים שקיבלו צדקה וקופות הצדקה בידיהם, שלשל הרבי מטבע לקופתם, ואח"כ נתן להם שיכניסו הם. לילדה הנ"ל אמר הרבי: "משיח נאו", והיא השיבה "אמן".

מנחה – 3:19. ערבית 6:24.

במודעה שנתלתה ביום זה מטעם הבד"ץ, נאמר כי ר' ד.פ. מסר את חשבונותיו, ובירור המשך הענינים יתנהלו בשבוע זה, וביום ב' הבא יודיעו הבד"ץ על המשך הנושא.

בדרך למנחה שאל הרבי את א' האמהות שהחזיקה את פעוטה בידי', האם יש לילדה קופת צדקה. הרבי הורה לה עוד היום לדאוג לכך.

• יום חמישי, ד' אדר •

לאחר קריאת התורה איחל הרבי מזל-טוב לחתן הבר מצוה ולאביו. (כשהנ"ל עלה לתורה הרבי הביט בו זמן ממושך, והביט בבחור שהראה לו היכן ומה לברך).

הרבי נסע לאהל (3:30) וחזר ב6:55. כעבור כעשר דקות תפילת מנחה.

• יום שישי, ה' אדר •

בחלוקת המטבעות אמרה הילדה הנ"ל: "משיח נאו". הרבי השיב לה "אמן". והיא הוסיפה: "תבוא לביהמ"ק", הרבי איחל לה שתהי' בריאה.

סמוך להדלקת הנרות חתם שופט בית המשפט על מסמך לפיו תוך עשרה ימים בלבד יתכן ערעור. לרבי שליט"א נודע הדבר בהיותו בספרי' (להדלקת נרות). הרבי יצא לספרי' כעשר דקות אחר הדלקת הנרות, ואמר לא' בלבוש חסידי פולין שהחזיק את בנו בזרעותיו: "והם הכירוהו תחילה". בהיותו במדרגות חוץ ל-770 נתן לא' הילדים מטבע, והמטבע נפל מיד הילד. הרב יעקב זאיינץ מברזיל הרים את המטבע, והרבי חייך אליו והורה לו להכניס את המטבע בקופה.

מלוח המודעות ב-770: הזמנה להתוועדות שע"י הוועד למימוש ביום א' ז' אדר, והחלטות לשלשים ימי הכנה לי"א ניסן. מודעה נוספת ע"י איגוד הרבנים, ובו הם מתנצלים בפני הרב הלר שליט"א על הזמנתו לדין, היות והי' זה מחוסר ידיעה שהוא א' מהבד"ץ דק"ק קראון הייטס.

הריקודים ב-770 בעיצומם, והקהל העמיד בימה מאולתרת (את בימת הס"ת) לכ"ק אד"ש. המדרגות היו גם המדרגות של הבימה של הס"ת, והם היו בצד המערבי של הבימה. בתפילה הושמעו קטעים מתפילת חג.

תהלוכה של עשרות מהת' יצאה מ-770 והתהלכה ברחובות קראון הייטס בקריאת דידן נצח. – פרסומי ניסא!

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

לעילוי נשמת

מרת **פרומא** בת הרה"ח **אברהם ברוך** ע"ה **יוניק**

לכבוד סיום הקדיש, בדר"ח אדר ה'תשפ"ה

ו"הקיצו ורננו שוכני עפר" והיא בתוכם

בהתגלות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

תיכף ומיד ממש

לזכות

הת' **מרדכי הכהן** שי' **ראדאל**

לרגל התחלת הנחת התפילין,

כ"ח שבט ה'תשפ"ה

שיגדל להיות חסיד, ירא שמים ולמדן

ויזכה להפיץ את בשורת הגאולה והגואל

מתוך בריאות נכונה ועשירות מופלגה

בטוב הנראה והנגלה

לנח"ר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

לזכות

החפץ בעילום שמו

שיזכה להפיץ את בשורת הגאולה והגואל

מתוך בריאות נכונה ועשירות מופלגה

בטוב הנראה והנגלה

לנח"ר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

לזכות

החתן הרה"ת **מנחם מענדל הכהן** שי'

והכלה מרת **מושקא** תחי'

ליום נישואיהם, כ"ו שבט ה'תשפ"ה

ויבנו בית בישראל, בנין עדי עד, על יסודי התורה והמצוה, כפי שהם מוארים במאור שבתורה, זוהי תורת החסידות

מוקדש ע"י הוריהם

הר' **שמריהו הכהן** ו**שטערנא שרה** שיחיו **בראנשטיין**

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

לז״נ

מו״ר אבי **מיכאל** בן **אליהו** ז״ל

ולהצלחת משפחת **ועקנין**

רבי **אשר**, **שלומית**, **מנחם מענדל**, **יוסף יצחק**,

דבורה לאה, **חי׳ רבקה** ו**משה מיכאל**

ועקנין

בבני חיי ומזוני רויחי והכל בהרחבה

ויזכו להפיץ את בשורת הגאולה והגואל

מתוך בריאות נכונה ועשירות מופלגה

בטוב הנראה והנגלה

לנח״ר כ״ק אדמו״ר מלך המשיח שליט״א

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

לזכות

החייל ב״צבאות ה׳׳׳

מנחם מענדל בן **מנוחה רחל** שי׳

שוחאט

לרגל פדיון הבן, כ״ח שבט ה׳תשפ״ה

שיגדל לתורה ולחופה ולמעשים טובים

ויזכה להפיץ את בשורת הגאולה והגואל

מתוך בריאות נכונה ועשירות מופלגה

בטוב הנראה והנגלה

לנח״ר כ״ק אדמו״ר מלך המשיח שליט״א

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

לזכות

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

מהרה יגלה אכי"ר

יה"ר שיראה רוב נחת מתלמידיו,

חסידיו ושלוחיו ומכלל ישראל

ותיכף ומי"ד ממ"ש נראה בעיני בשר

בקיום נבואתו העיקרית – בשורת הגאולה –

"לאלתר לגאולה" ו"הנה זה משיח בא"

ובעגלא דידן יתגלה לעין כל

ויוליכנו קוממיות לארצנו הק'

ויבנה ביהמ"ק במקומו ויקבץ נדחי ישראל

בגאולה האמיתית והשלימה

נאו מי"ד ממ"ש ממש!

●

לזכות

חיילי בית דוד

תלמידי התמימים השוהים

ב-770 – בית חיינו – בית משיח

להצלחה רבה ומופלגה בכל עניניהם

מתוך הרחבה ומנוחת הנפש

לנח"ר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

ובפרט בהענין הכי עיקרי שהזמן גרמא

בקבלת פני משיח צדקנו –

כ"ק אדמו"ר שליט"א

יחד עם כל בני ישראל שליט"א

בכל מושבותיהם

תיכף ומי"ד ממ"ש, נאַו!

לזכות

משפחות

שי וברק מיארה

יעקב ואסתר בן איון

אלירן וחן חני זכריה

אושרי ורותם מלכה

שיחיו

להצלחה רבה ומופלגה

ושיזכו להפיץ את בשורת הגאולה והגואל

מתוך בריאות נכונה ועשירות מופלגה

בטוב הנראה והנגלה

לנח"ר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א